

Örebro Universitet

Institutionen för humaniora, utbildnings- och samhällsvetenskap

Attityden som påverkansmedel i en kris

*En studie av de kritiserade och de hyllade aktörerna under
tsunamikatastrofen 2004 med fokus på attityder.*

C-uppsats
Retorik

Handledare: Brigitte Mral

Författare: Erika Wallberg

Abstract

This essay contains the tsunami that hit Southeast Asia Christmas 2004. More cthan 230 000 people were missing after the tsunami which 500 of them were Swedes. 10 years later interest in the crisis is still of discussion and research.

The essay concludes analysis of Minister Göran Persson, Foreign Minister Laila Freivalds, King Carl XVI Gustaf Bernadotte and Fritidsresors communications director Lottie Knutsson's performances during the crisis. The purpose is to find whether the attitudes conveyed in the first few days of press conferences, contributed to the idea of their ethos as the media presented. The essay analyzes the verbal and non-verbal expressions with purpose to find attitude expressions. The theory used is classical rhetoric, Bitzers theory of the rhetorical situation and theories of attitude concept.

***Keywords:** tsunami in 2004, attitudes, rhetoric, crisis, ethos, actio.*

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
2. Bakgrund	2
2.1 Mediernas rapportering.....	2
2.2 Allmänhetens inställning	3
2.3 Den retoriska situationen	4
3. Syfte och frågeställningar.....	5
4. Tidigare forskning	6
5. Teoretiska utgångspunkter	7
5.1 De retoriska bevismedlen	7
5.2 Doxa.....	8
5.3 Elocutio.....	8
5.4 Actio	9
5.5 Attityder.....	10
6. Metod och Material	11
6.1 Metod.....	11
6.1.1 Hermeneutik.....	11
6.1.2 Kritisk retorikanalys.....	12
6.1.3 Attitydanalys	13
6.2 Material.....	13
6.2.1 Transkription.....	15
6.2.2 Urval	16
6.3 Metodproblem	17
7. Analys och resultatredovisning	17
7.1 Analys av regeringen	17
7.1.1 Göran Persson	18
7.1.2 Laila Freivalds	23
7.2 Analys av Kungen och Lottie Knutson.....	27
7.2.1 Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte.....	27
7.2.2 Lottie Knutson	32
8. Slutsatser	37
9. Diskussion och vidare forskning	38
10. Sammanfattning	39

Käll- och referensförteckning.....	40
Otryckta källor.....	40
<i>Hemsidor</i>	40
<i>Presskonferenser och nyhetsinslag</i>	40
<i>Transkriptioner</i>	40
Tryckta källor.....	41
<i>Litteratur</i>	41
Bilagor.....	43
Bilaga 1 – Presskonferens: Göran Persson och Laila Freivalds.....	43
Bilaga 2 – Presskonferens: Carl XVI Gustaf Bernadotte.....	47
Bilaga 3 – SVT 1: Lottie Knutson.....	52
Bilaga 4 – TV 4: Lottie Knutson.....	53

1. Inledning

De förödande flodvågorna som drog in över södra Asien i december 2004 har etsat sig fast som ett starkt minne i de flesta svenskarna. Julhelgen detta år förknippas snarare med kaos och chock för en stor del svenskar, än med glädje som julen vanligtvis för med sig. De flesta nåddes av nyheterna mitt i julfirandet och hade även anhöriga i området då det vid denna tid var och än idag är ett populärt semester mål.

Tsunamikatastrofen drabbade Sverige med enorma följder. Över 500 svenskar räknas ha omkommit i samband med katastrofen. Medierna hade en viktig roll i krishantering och uppdaterade befolkningen om läget i de krisdrabbade områdena. Debatten blossade dock inom kort upp huruvida regeringen skött hanteringen av krisen. Regeringen kritiserades för sitt passiva arbete, medan kungahuset och resebolagen vann förtroende för sina direkta ingripanden. Göran Persson var statsminister under flodvågskatastrofen och han ledde kriskommunikationen från regeringen tillsammans med utrikesminister Laila Freivalds.¹ Freivalds var även på plats och mötte drabbade svenskar i Thailand.² Persson och Freivalds var de som kritiserades hårdast, vilket även utmynnade i varsin prick efter utredning och ledde till Freivalds avgång 2006.³ Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte är vår svenske regent sedan 1973 och under tsunamikatastrofen sände han en presskonferens för att visa sitt deltagande och höll även ett hyllat tal på minneshögtiden för alla offer.⁴ Lottie Knutson arbetade som informationschef på Fritidsresor i samband med katastrofen och förde resebyråernas röst. Kungen och Knutson hyllades för sitt enorma engagemang och arbete.⁵

Aktörerna mötte skilda reaktioner från medierna och jag ställde mig frågan varför kungen och Lottie Knutson uppfattades hantera krisen bättre än regeringens representanter, som kan tänkas ha mera rutin för krisberedskap? Fanns det något i deras agerande under presskonferenserna som ledde till mediernas och i sin tur allmänhetens uppfattningar av aktörernas ethos?

---

¹ Nationalencyklopedin, Gustafsson, Agne, "Göran Persson", <http://www.ne.se/lang/goran-persson/282274> Hämtad 2014-04-04 14.46.

² Grandien, Christina & Nord, Lars & Strömbäck, Jesper, (2005) *Efter flodvågskatastrofen - Svenska folkets åsikter om och förtroende för myndigheter, medier och politiker*, Krisberedskapsmyndigheten, s.57.

³ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, "Flodvågskatastrofen", <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 17.44.

⁴ Nationalencyklopedin, "Carl XVI Gustaf", <http://www.ne.se/lang/carl-xvi-gustaf> Hämtad 2014-04-04 15.00.

⁵ Grandien m.fl, (2005).

2. Bakgrund

En av världens största tsunamis drabbade den 26 december 2004 flera länder i Sydostasien.⁶ Jordskalvet inträffade 07.59 lokal tid (01.59 svensk tid) och ledde till ett flertal flodvågor som drog med allt i sin väg ut i havet. Thailand nåddes av vågorna två timmar efter skallet och tsunamin hann under denna tid växa till rekordhöjd. När flodvågen närmade sig kusten syntes bara ett avlångt streck vid horisonten. Tsunamin nådde ända till Afrikas kust efter sju timmar och skapade även där förödelse, dock hade vågen inte lika stora konsekvenser som i Sydostasien.⁷

Ett varningssystem för tsunamis saknades i området, vilket ledde till att vågorna överrumplade befolkningen och kan varit en anledning till de höga dödskifvorna. Räddningsarbetet leddes även på grund av detta främst av lokalbefolkningen, snarare än myndigheter och större organisationer.⁸ Om varningssystemet fungerat som det skulle kunde förmodligen tusentals liv kunna räddats.

Ungefär 230 000 människor saknas i samband med tsunamin och majoriteten av de döda kom från länderna omkring Indiska Oceanen. Medborgare från 55 nationer avled i samband med flodvågen och runt 500 svenskar miste sitt liv.⁹ En relativt liten siffra i jämförelse, men en stor siffra för Sverige.

2.1 Mediernas rapportering

De första dagarnas medierapportering präglades av extrasändningar och ständig uppdatering med beskrivningar av kaos och inferno med enorma flodvågor. Nyheten om tsunamin nådde Tidningarnas Telegrambyrå (TT) den 26 december 3.35 svensk tid och informationen kom direkt ut till allmänheten. Regeringen nåddes av nyheterna 6.30 då Lars Danielsson, statssekreterare fick höra att över 20 000 svenskar fanns i området. Statsminister Göran Persson såg nyheterna hemma i tv-soffan 8.00 på BBC och inslaget visade förstörda hus, skadade människor och ett utbrett kaos. Fler nyhetsinslag bekräftade över 1 000 skadade och 100 avlidna. Svenska ambassaden bekräftade att två svenskar miste livet den 26 december och

---

⁶ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, "Flodvågskatastrofen", <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

⁷ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, "Flodvågskatastrofen", <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

⁸ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, "Flodvågskatastrofen", <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

⁹ Dagens Nyheter, "230,000 människor blev offer för tsunamin", Publicerad 2008-12-26 12:55, <http://www.dn.se/nyheter/varlden/230000-manniskor-blev-offer-for-tsunamin/> Hämtad 2014-04-04 14.07.

researrangörerna tog emot allt fler oroande rapporter. Innan dagens slut var regeringen underrättad om det inträffade, dock hade inga större åtgärder vidtagits.¹⁰

Måndag 27 december kom utförligare information angående katastrofen. Regeringen samt Utrikesdepartementet (UD) insåg att konsekvenserna var större än väntat. 15.00 hölls en första presskonferens i Rosenbad och Göran Persson nekade till statlig insats för tillfället, då ansvaret primärt låg hos resebolagen. Samma dag 17.00 hölls ytterligare en presskonferens.¹¹ Onsdag den 29 december var det uppskattade antalet saknade svenskar 2 500 och arbetet med att identifiera kroppar sattes igång ordentligt.¹² Samma dag höll även Carl XVI Gustaf en presskonferens för att visa kungahusets deltagande.

Inom kort blossade debatten upp om hur krisen hanterats och medierna började ställa sig kritiska till den rådande situationen.¹³ Göran Persson och regeringen avvisade kritiken i en presskonferens den 31 december och hänvisade till att agerandet från deras sida var naturligt i krissituationer.¹⁴ Medierna fortsatte kritisera regeringen och uppmuntrade till ökade insatser, samtidigt som resebolagen hyllades för direkta ageranden.

I början av januari var en stor del av de drabbade svenskarna tillbaka i Sverige och medierna mötte de första på Arlanda för intervjuer om läget. Många var kritiska till de få insatser som utförts av svenska myndigheter, men lättade över att vara hemma samt uppskattade lokalbefolkningens stora stöd. De följande januaridagarna presenterades de avlidna och sorgearbetet inleddes samtidigt som de statliga insatserna jämfördes med resebolagens.¹⁵

2.2 Allmänhetens inställning

Det svenska folket följde nyheterna och rapporteringen dygnet runt. Tv-sändningar hade ett stort genomslag och var det medium där flest svenskar fann sin information.¹⁶ Folket visade ett stort förtroende för medierna och för journalisterna som var på plats.¹⁷

Krisberedskapsmyndigheten utförde i efterhand en studie över svenska folkets åsikter och förtroende i samband med flodvågskatastrofen. En gemensam nämnare för allmänhetens

---

¹⁰ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, ”Flodvågskatastrofen”, <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

¹¹ Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, ”Flodvågskatastrofen”, <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

¹² Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, ”Flodvågskatastrofen”, <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

¹³ Grandien m.fl, (2005) s.57ff.

¹⁴ Grandien m.fl, (2005) s.58f.

¹⁵ Grandien m.fl, (2005) s.63ff.

¹⁶ Grandien m.fl, (2005) s.71.

¹⁷ Grandien m.fl, (2005) s.71 och 80f.

reaktioner var det tappade förtroendet för statliga institutioner och ökade förtroendet för kungahuset och resebolagen. Regeringen och Utrikesdepartementet ansågs bära ansvaret för den svaga beredskapen och allmänheten ansåg att myndigheterna inte agerat tillräckligt snabbt samt att de snarare tog avstånd från krisen än agerade.¹⁸

Sverige är sig inte likt efter katastrofen och julhelgen 2004 sitter som ett ärr i en stor del av befolkningen. Dock minns inte allmänheten bara negativ kritik i hanterandet av situationen utan även en nationell gemenskap i sorgarbetet och bemötandet av de drabbade.¹⁹

2.3 Den retoriska situationen

Mot denna bakgrund stod regeringen, kungahuset och Fritidsresor inför en retorisk situation när tsunamin inträffade. En krissituation kräver ett kommunikativt agerande och därmed blir kartläggningen av den retoriska situationen högaktuell.²⁰ F. Lloyd Bitzer utvecklade en teori för bestämning av en retorisk situation då retoriken är situationsberoende. De delar som Bitzer använder för att definiera en retorisk situation är påträngande problem (*exigence*), publik (*audience*) och tvingande omständigheter (*constraints*).²¹

Det påträngande problemet är något som väntar på att bli gjort och måste kunna förändras genom retorik.²² Det påträngande problemet i situationen var att aktörerna behövde informera de berörda om sitt arbete då allmänheten befann sig i ovisshet. De behövde även visa ett känslomässigt engagemang och medkänsla då många kände sorg inför det inträffade. Det påträngande problemet blir därmed att skapa ett förtroende för medierna och befolkningen i hanteringen av flodvågskatastrofen för att behålla sitt ethos.

Varje retorisk situation kräver även en publik och mottagare, vilka ha möjlighet och makt att respondera på det påträngande problemet.²³ Den primära publiken var medierna som deltog och följde presskonferenserna på plats. Den sekundära publiken blir allmänheten som tog emot informationen från regering, kungahus och Fritidsresor via medierna. Medierna var den publik som kunde komma med direkt respons och vara med för att förändra det påträngande problemet genom att framställa aktörerna i media. Medierna styrde vilka som skulle kritiseras och vilka som skulle hyllas samtidigt som de fick en chans att bestämma vilken väg

---

¹⁸ Grandien m.fl, (2005) s.97 f och 101ff.

¹⁹ Grandien m.fl, (2005) s.120ff.

²⁰ Mral, Brigitte ”Retorik, risk och kris” i Mral, Brigitte & Vigso, Orla (2013c), *Krisretorik - Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, s. 11.

²¹ Bitzer, F. Lloyd, (1968) ”The Rhetorical Situation”, *Philosophy & Rhetoric 1:1*, Pennsylvania State University Press, s.10ff.

²² Bitzer, (1968) s.6f.

²³ Bitzer, (1968) s.7f.

utfrågningen skulle tas i presskonferenserna. Både den primära och sekundära publiken kunde styra över det påträngande problemet i uppfattningen av aktörernas ethos.

De tvingande omständigheterna styr hur det påträngande problemet kan bemötas och vilka krav situationen ställer. Ett urval av tvingande omständigheter kan vara att ta hänsyn till är exempelvis nyckelpersoner, doxa och attityder bland mottagarna.²⁴ De tvingande omständigheterna för alla aktörer var att visa ett direkt agerande i krisens inledningsfas. De tvingades även ta hänsyn till publikens doxa och anpassningen till denna i den rådande situationen. En tvingande omständighet för regeringen var att de hade en skyldighet att agera i situationen då dessa var folkvalda i sitt styre av landet och regeringen ansågs vara de som bar det stora ansvaret.

Kungahusets tvingande omständigheter var att de inte hade någon egentlig makt att utföra insatser och därmed enbart kunde visa sitt känslomässiga stöd samt deltagande. En av Fritidsresors tvingande omständigheter var att de kan tänkas vara ansvariga att hjälpa de drabbade då de sålt resorna till dem samt att regeringen i sin första presskonferens la ett inledande ansvar hos dem.²⁵ Det satte Fritidsresor och andra resebolag i en viktig, men även utsatt position då det förväntades att de hade en fungerande organisation för krisen.

Sammanfattningsvis stod aktörerna inför samma retoriska situation med samma publik, dock med olika tvingande omständigheter. De behövde vinna publikens, mediernas och allmänhetens förtroende i hanteringen av situationen genom att förmedla sitt arbete och sin medkänsla för de drabbade.

3. Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att finna huruvida de attityder som förmedlades av Göran Persson, Laila Freivalds, Carl XVI Gustaf Bernadotte och Lottie Knutson i samband med offentliga uttalanden vid tsunamikatastrofen 2004 bidrog till den uppfattning om deras ethos som media presenterade. I uppsatsen kommer således den verbala och ickeverbala kommunikationen i utvalda offentliga uttalanden under krisens inledningsfas att analyseras.

– *Vilka attityder förmedlas och uppfattas i Göran Perssons, Laila Freivalds, Kung Carl XVI Gustaf Bernadottes och Lottie Knutsons framföranden under krisens inledningsfas?*

– *Vilken påverkan får attityderna i uppfattningen av dem och deras ethos?*

---

²⁴ Bitzer, (1968) s.8.

²⁵ Se Bilaga 1.

4. Tidigare forskning

Kriskommunikation är ett område som på de senaste åren blivit allt mer utbrett och forskning sker på flera lärosäten i Sverige samt internationellt. Örebro Universitet ligger i framkant gällande retorisk forskning inom kriskommunikation med nyckelpersoner som Lars-Åke Larsson och Brigitte Mral. Kriskommunikation är ett populärt område att avhandla samt skriva uppsats inom då kriser ständigt inträffar. Forskning om kriskommunikation finns även utanför den klassiska kommunikationsvetenskapen då kriser sker i alla samhällsliga områden. När det gäller tidigare studier av tsunamin 2004 finns ett gott urval med tidigare uppsatser inom flera akademiska ämnen då flera svenskar berördes.

Lars-Åke Larsson har gett ut material inom kriskommunikation och han har även diskuterat hanteringen av tsunamin 2004 utifrån klassiska kriskommunikationsbegrepp.²⁶ ”*Kriskommunikation*” (2009) av Falkheimer, Heide och Larsson ger en grundläggande översikt av vad en kris är, hur en kris bör hanteras och vilka lärdomar som kan dras utifrån en kris. Litteraturen är en sammanställning av tidigare forskning inom kriskommunikation och kan fungera som en handbok. Min studie innefattar inga kriskommunikationsbegrepp trots att situationen i fråga är en kris, då mitt fokus är klassisk retorik och attityder.

Jesper Falkheimer har analyserat Lottie Knutson och Laila Freivalds försvar under katastrofen och syftet var att finna hur deras förtroende hos allmänheten förändrades.²⁷ Falkheimer fokuserade på karaktärerna och vilken bild medierna gav av dem. Han tog med apologia, förvarstalen och vilka strategier som användes. Min uppsats skiljer sig från Falkheimers då jag inte använder mig av klassiska kommunikationsbegrepp som apologia och fokuserar på om attityderna var den del i förtroendekrisen.

Brigitte Mral har analyserat kriskommunikationen i Tyskland i samband med tsunamin 2004 med fokus på *genus demonstrativum*, den ”samlande” retoriken.²⁸ Mral diskuterar förändringen av den retoriska situationen under krisens gång och anpassningen till detta. Mral genrestämde krisen och drog slutsatser utifrån detta, vilket även ledde till ett fokus på den ”samlande” retoriken. Mral tar fram vikten i symbolhandlingar samt anpassningen till decorum för att kunna övertyga. Min forskning grundas i hänsynen till decorum.

---

²⁶ Falkheimer, Jesper & Heide, Mats & Larsson, Lars-Åke, (2009) *Kriskommunikation*, Stockholm: Liber och Larsson, Lars-Åke, (2008) *Kris och lärdom – Kriskommunikation från Tjernobyl till tsunamin*, Örebro Universitet.

²⁷ Falkheimer, Jesper, (2007) ”Förtroende i kris”, Publicerad i *Retorikmagasinet* 33, Ödåkra: Retorikförlaget.

²⁸ Mral, Brigitte & Vigso, Orla, (2013a) *Krisretorik - Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Tommy Bruhn publicerade 2012 vid Örebro Universitet studien ”Attitydproblem: Om attityduttryck och deras retoriska funktioner”.²⁹ Studien undersöker hur attityder påverkar kommunikation och diskuterar hur attityduttryck bör analyseras. Han ger försök och modeller för kritiskt retorikanalys av attityder. Han avslutar även studien med att framhäva intresset med fler studier gällande actio samt attityder, vilket min uppsats bidrar med. Bruhns uppsats har studerats och tagits med som bakomliggande åtanke i metodik samt analys. Han ansåg att attityduttryck kan påverka ethos och ur denna synpunkt har min studie tagit form.

Brigitte Mral har även studerat attityder och publicerat artikeln “Attitude Matters – Attitydyttringar som retoriska medel” (2010).³⁰ I artikeln presenteras attitydbegreppet utifrån Kenneth Burke och Michael Billig. Hon kopplar in attityden i samband med retoriken och beskriver attitydyttringar som en del i helheten nära besläktat med decorum. I artikeln beskrivs hur attitydyttringar kan analyseras och min studie utgår från denna forskning. Utifrån Mrals artikel kommer attitydbegreppet förklaras i teorin och de manifesta attityderna kommer sedan att tolkas i analyserna. Min uppsats bidrar med ytterligare resultat för attitydens påverkan i retoriken och då i samband med ethos.

5. Teoretiska utgångspunkter

Aristoteles definition av retorik lyder enligt Grinde Lindqvist ”konsten att vad det än gäller finna det som är bäst ägnat att övertyga”.³¹ Utifrån denna definition har Grinde Lindqvist tagit fram definitionen ”att retoriken är en *konst* som består i att *finna* det som är *övertygande* i varje given *situation*.”³² Aristoteles utvecklade ett antal begrepp vilka kan verka övertygande. Nedan presenteras några begrepp vilka utgör uppsatsens teoretiska utgångspunkter och avslutas med teorier om attityden som retoriskt medel.

5.1 De retoriska bevismedlen

Ethos, pathos och logos är de tre bevismedlen som fungerar som en treenighet för att nå övertygande. Logos är det som väddar till förnuftet och kan bestå av berättelser, exempel och slutledningar som bevis.³³ Logos är rationella argument som ger bevis för våra påståenden.³⁴ I modern tid kan logos som övertygandemedel vara statistik och andra informativa fakta.

---

²⁹ Bruhn, Tommy, (2012) ”Attitydproblem: Om attityduttryck och deras retoriska funktioner”, Örebro Universitet.

³⁰ Mral, Brigitte, (2010) “Attitude Matters – Attitydyttringar som retoriska medel”, *Rhetorica Scandinavia no.56*, Ödåkra: Retorikförlaget.

³¹ Grinde, Lindqvist, Janne, (2008) *Klassisk retorik i vår tid*, Lund: Studentlitteratur, s.30.

³² Grinde, Lindqvist, (2008) s.32f.

³³ Aristoteles, Översättning av Akujärvi, Johanna och Introduktion av Grinde, Lindqvist, Janne, (2012) *Retoriken*, Ödåkra: Retorikförlaget, s. 70.

Pathos handlar om väckandet eller förmedlandet av en känsla för att nå övertygande. Pathos bygger på att talaren ska väcka en känsla som exempelvis ilska eller glädje hos publiken.³⁵ Målet för talaren är att anpassa sig till publikens sinnesstämning eller använda sig av känslor för att få dem att hamna i det känslotillstånd som kan påverka övertygandet.

Ethos är karaktären och handlar om publikens åsikter om talaren eller en annan person i fråga vilket i sin tur leder till övertygande.³⁶ Ethos kan vinnas genom ett välkänt namn, genom tidigare ageranden eller logiska uttalanden. Ethos bygger på trovärdighet och det förtroende publiken får för talaren för att bli övertygade. En viktig del för att publiken ska bli övertygade och talaren ska få ett högt ethos är att framstå som sann och äkta, vilket kan benämnas som autencitet. Det kan uppnås genom att t.ex. vara konsekvent i flera situationer eller uttrycka sig på liknande sätt så att publiken uppfattar talaren som verklighetstrogen och därmed autentisk.³⁷

5.2 Doxa

Doxa är de sanningar och försanthållanden en viss gemenskap delar. Doxa innefattar den syn på världen och verkligheten en specifik grupp har. Doxan innefattar även oskrivna och outtalade regler för normer och leverne.³⁸ Doxa är retorikens och övertygandets utgångspunkt, den relativa sanningen som en grupp har gemensamt. Doxan framkommer oftast inte förrän den ifrågasätts, då den är en självklarhet för gruppen. Den innehåller även motsättningar samt ologiska resonemang samt är i ständigt förändring.³⁹ Doxan styr en grupps leverne och talaren måste ta hänsyn till doxan.⁴⁰

5.3 Elocutio

Elocutio är den språkliga utformningen av ett tal för att finna passande ord och formuleringar.⁴¹ Talet ska uppfylla tre dygder språkligt: klart, koncist och konstfullt. För att uppnå detta kan talaren medvetet välja ord och uttryck för att kommunicera effektivt.⁴²

Decorum är språkets fjärde dygd och det handlar om att uttrycka sig passande till situationen. Decorum styr stil- och ordvalen med hänsyn för ”vad som passar sig”.⁴³ Decorum är en av de

---

³⁴ Grinde, Lindqvist (2008) s.79f.

³⁵ Aristoteles, (2012) s. 70.

³⁶ Elmelund, Kjeldsen, Jens, (2008) *Retorik Idag*, Lund: Studentlitteratur, s. 70.

³⁷ Elmelund, Kjeldsen, (2008) s. 129ff.

³⁸ Aristoteles, (2012) s. 48.

³⁹ Rosengren, Mats, *Doxologi - En essä om kunskap*, Ödåkra: Rhetor förlag, (2003) sid. 68 f.

⁴⁰ Aristoteles, (2012) s. 67.

⁴¹ *Ad Herennium: de ratione dicendi ad C. Herennium*, (2005), 2. omarb. Utg. Åstorp: Retorikförlaget, s. 111.

⁴² *Ad Herennium*, (2005) s. 115.

⁴³ Grinde, Lindqvist, (2008) s. 297.

viktigaste dygderna för en talare att förhålla sig till. Decorum bör vara vägledande genom hela den kommunikativa processen. Talarens förmåga att ta hänsyn till decorum får konsekvenser för publikens uppfattning om talarens ethos.⁴⁴

5.4 Actio

Actio handlar om talarens kroppsspråk och röst. Uttalet och rösten, *pronounatio* kan beskrivas utifrån tre delar: styrka, uthållighet och flexibilitet. Röstens förändringar och stabilitet är ett av talarens viktigaste verktyg vid framträdandet.⁴⁵ Kroppsspråket innefattar passande rörelser och minspel för att nå trovärdighet. Det finns inga regler för actio utan vad som är passande utgår från situationen, vilket gör att det finns fler undantag än regler gällande anpassning av kroppsspråk. Det som kan fungera korrekt i en kontext, kan ha helt andra effekter i en annan.⁴⁶

Ögonkontakt i ett framförande skapar intensitet hos publiken och får dem att lyssna mer aktivt.⁴⁷ Ögonkontakt skapar fokus och får mottagarna att behålla intresset.

Actiokvalitéer är de nyanser och variationer som uppfattas av publiken.⁴⁸ En av dessa är energi i actio vilket kan varieras med flöde, intensitet och fokus. Energin kan påverka uppfattningen om talaren som engagerad och fokuserad.⁴⁹ En annan kvalité är dynamik som relaterar till talarens variationer och hänsynen till att dessa sker i proportion till situationen.⁵⁰ Tempo/rytm är ytterligare en kvalité i actio. Den handlar om vilket grundläggande tempo talaren håller samt hur rytmen kan tillföra variationer av det grundläggande tempot i framförandet.⁵¹

Gester kan delas in i fem kategorier. Emblem eller symbolgester kännetecknas av att de bygger på konventionellt vedertagna tolkningar och kan fungera utan ett verbalt uttryck såsom en nick eller skakning på huvudet. Illustrerande gester kräver ett parallellt verbalt uttryck och kontext för att ha en mening. En illustrerande gest kan exempelvis vara en pekning på något närvarande. En reglerande gest har avsikten att styra i ett samtal och påverkar därmed det verbala uttrycket. Känslögester kommer till uttryck från känslor och kan vara icke-verbala

---

⁴⁴ Grinde, Lindqvist, (2008) s. 297ff.

⁴⁵ Ad Herennium, (2005) s. 87f.

⁴⁶ Ad Herennium, (2005) s. 91f.

⁴⁷ Grinde, Lindqvist (2008) s.329.

⁴⁸ Gelang, Marie, (2008) *Actiokapitalet – retorikens ickeverbala resurser* Åstorp: Retorikförlaget, s. 205.

⁴⁹ Gelang, Marie, (2008) s. 208f.

⁵⁰ Gelang, Marie, (2008) s. 210f.

⁵¹ Gelang, Marie, (2008) s. 211f.

gester som visar på sorg eller glädje. Adaptorer eller berörandegester orsakas av ett behov och det kan exempelvis vara att ordna till håret eller att plocka med något.⁵²

5.5 Attityder

Attityder har utöver tidigare nämnda medel en plats i retoriken och kan inrymmas i doxabegreppet då en attityd kan grundas i doxa. En attityd kan vara svåråtkomlig att upptäcka, precis som doxa, men har påverkan på kommunikationen.⁵³ En attityd kan vara en explicit yttring eller markör som framkommer i kommunikation, men bottnar ofta i underliggande inställning till personen eller saken.⁵⁴ Det går dock aldrig att fastslå, utan det går enbart att bedöma attitydyttringarna.

Definitionen av vad en attityd är finns i mångfald och är komplex. För att härleda ordets ursprung ur ett latinskt perspektiv är ordet nära besläktat med *aptus*, som betyder avpassad och tjänlig. *Aptus* ligger även i närhet etymologiskt till det retoriska begreppet *aptum* som betyder passande och kan kopplas samman med begreppet *decorum*.⁵⁵ Vikten av *decorum* framkommer i varje situation då det som anses vara passande kan vara det som påverkar övertygandet positivt. Attityden inryms därmed inom *decorum* och utgår ifrån vad som anses vara passande i varje specifik situation. Vardagligt betyder ordet attityd att ha en intuitiv förståelse inför något eller någon samt agera därefter. Det kan handla om större gruppers attityder eller en enda persons.⁵⁶

En attitydyttring kan vara verbal eller icke-verbal, medveten eller omedveten och därmed svårupptäckt.⁵⁷ Positiva attitydyttringar mot objektet kan vara ett lugnande, välvilligt, lyhört eller hjälpsamt agerande medan en negativ attityd kan vara arrogant, nedlåtande eller likgiltighet. Attitydmarkörer kan vara suckar, pauser, förändringar i mimik och skratt.⁵⁸ Attityder är retoriska medel när dessa understryker och stärker ett budskap och således blir attityder en viktig del i analys av retoriska budskap.⁵⁹ Ett manifest yttrande av en eventuell attityd kan påverka mottagarna, antingen främjande för övertygandet eller i motsatt riktning med avståndstagande. Attitydyttringarna blir en del i uppfattningen av *ethos* och i skapandet

---

⁵² Gelang, Marie, (2008) s.84.

⁵³ Mral, Brigitte ”Attityder som retoriska medel” i Mral, Brigitte & Vigso, Orla, (2013b) *Krisretorik - Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, s. 106.

⁵⁴ Mral, Brigitte, (2010) s. 5.

⁵⁵ Mral, (2010) s. 8.

⁵⁶ Mral, (2013b) s. 101f.

⁵⁷ Mral, (2013b) s. 110.

⁵⁸ Mral, (2013b) s. 113f.

⁵⁹ Mral, (2010) s. 8.

av ett förtroende genom decorum. Attityder och attitydyttringar är därmed centrala att ta fasta på i kommunikation för att finna det som kan vara övertygande eller ej i en given situation.⁶⁰

6. Metod och Material

Nedan presenteras metoderna som appliceras på materialet i studien. Avslutningsvis diskuteras några metodproblem och hanteringen av dessa.

6.1 Metod

Studien bygger på kvalitativa metoder med metodologisk utgångspunkt i hermeneutiken och kritisk retorikanalys. För att nå attitydyttringarna analyseras först de verbala och de icke-verbala uttrycken. Utifrån detta kan attitydyttringar tolkas fram för att sedan leda till slutsatser. De inledande analyserna blir grundläggande för att kunna uppfatta eventuella attityder.

6.1.1 Hermeneutik

Hermeneutiken är läran om hur människor tolkar och uppfattar samt förstår. Vi kan bara förstå en helhet genom dess delar och en del genom helheten. Tolkning utgår från en förförståelse och vår förståelsehorisont utvidgas genom ny kunskap och nya tolkningar. Förförståelsen blir därmed utgångspunkten för varje ny förståelse, som sedan blir till förförståelse inför kommande tolkningar.⁶¹ Retorik och hermeneutik hör samman och har även kallats siamesiska tvillingar. Retoriken handlar om hur vi uttrycker oss och hermeneutiken om hur vi förstår. Vi måste kunna förstå för att uttrycka oss och uttrycka oss för att förstå, därmed hör de samman.⁶² En hermeneutisk vetenskap som retoriken söker att finna en innebörd och betydelse hos studieobjekten som tillkommit i ett meningssammanhang. Därmed måste även studieobjektets omgivande sammanhang tas med för att skapa förståelse för helheten.⁶³ Därför behövs med en inledande retorisk situationsanalys. Medvetenhet om hermeneutik blir utifrån denna beskrivning av stor vikt för den retoriska kritiska analysen och tolkandet.

---

⁶⁰ Mral, (2010) s.15.

⁶¹ Kjeldsen, (2013) s.19f.

⁶² Kjeldsen, (2013) s. 97f.

⁶³ Ödman, Per-Johan, (2007) *Tolkning, förståelse och vetande – Hermeneutik i teori och praktik*, Stockholm: Norstedts, s.48.

6.1.2 Kritisk retorikanalys

Kritisk retorikanalys tolkar och värderar sitt studieobjekt. Karlberg och Mral beskriver i boken ”Heder och påverkan” (1998) hur en retorikanalys kan utföras med utgångspunkt i den klassiska retoriken.⁶⁴

Retorikanalys innehåller ett antal effektiva hjälpmedel för att bli övertygande.⁶⁵ De tre retoriska bevismedlen (ethos, pathos, logos) används i analysen för att kunna diskutera effekten av ordvalen och framförandet.⁶⁶ Ethos används slutligen i att diskutera huruvida de attityder som framkommer har en påverkan på aktörernas ethos.

Inledningsvis kartläggs kontexten med genrebestämning och den retoriska situationen, detta för att förstå sammanhanget och kunna få en helhet av analysen. Karlberg och Mral beskriver den retoriska analysmetoden som hjälp att förstå mänskliga yttranden för att sätta dem i ett sammanhang för att sedan studera helheten mot en bestämd bakgrund.⁶⁷ En retorisk situationsanalys utfördes inledningsvis i denna uppsats tillsammans med bakgrunden för att finna det omgivande sammanhanget. Detta för att sedan kunna dra kopplingar till vad som ansågs vara passande i situationen, vilket krävs i en attitydanalys.

Som en del av den retoriska analysen har jag valt att använda mig av en ordvalsanalys. Detta för att få fatt i talarnas språkbruk och hur detta påverkar deras ethos. Således analyseras efter förståelsen av sammanhanget talens innehåll och vilka språkliga val talaren gjort.. Analys av ordval och innehåll utgår från Hart och Daughtons bok ”Modern rhetorical criticism” (2004).⁶⁸ En ordvalsanalys bygger på att en talare kan välja ord med hänsyn till ethos, pathos och logos. Ordvalen kan exempelvis argumentera för pathos genom att vara känslomässiga. Det som undersöks i analysen är de faktiska orden och budskapen samt om orden är passande till publiken och den omgivande kontexten.⁶⁹ De tre grundläggande bevismedlen används för att kategorisera orden samt budskapen och dess betydelser diskuteras sedan mot ethos. Analysen används för att undersöka vad orden samt innehållet har för betydelse för budskapet för att sedan kunna tolkas tillsammans med de icke-verbala uttrycken för att uppfatta attityder.

En ytterligare del av den retoriska analysen är en actioanalys. Framförandet analyseras i förhållande till kontexten och innehållet i talet för att kunna dra slutsatser om vad som kan

---

⁶⁴ Karlberg, Maria & Mral, Brigitte (1998) *Heder och påverkan – Att analysera modern retorik*, Stockholm: Natur och Kultur, s. 10ff.

⁶⁵ Karlberg & Mral, (1998) s.31f.

⁶⁶ Karlberg & Mral, (1998) s.31f.

⁶⁷ Karlberg & Mral, (1998) s. 21f.

⁶⁸ Hart, Roderick. P & Daughton, Suzanne. M, (2004) *Modern rhetorical criticism*, 3. Ed, Boston: Pearson/Allyn & Bacon.

⁶⁹ Hart, (2004) s.157ff.

tänkas vara ett passande actio. Actio skiljer sig mellan olika situationer och återigen framkommer vikten i att kartlägga den retoriska situationen. Talarens ethos kommer till uttryck i framförandet och blir intressant i för analysen.⁷⁰ De icke-verbala yttringarna tolkas genom en analys av framförandet och kongruensen mellan det verbala samt icke-verbal, vilket krävs i följande attitydanalys.

Det som i framförandet analyseras är ögonkontakt, pauseringar, betoningar, tempo samt rytm, gester och mimik för att utifrån detta kunna tolka tillsammans med det verbala budskapet. Gelangs actiokvaliteér tas även med såsom energi, flöde, tempo och dynamik som en hjälp i att förstå vad det icke-verbala har för påverkan på ethos.

6.1.3 Attitydanalys

En attitydanalys bygger ej på mätningar av de underliggande attityderna hos grupper eller individer, utan de på manifesta och explicita yttringarna i ett framförande. Det som i analysen går att få fram är specifika markörer verbalt och icke-verbalt. Yttringarna tolkas och diskuteras med hänvisning till det passande i situationen, därmed blir dessa retoriska medel.⁷¹ En analys av attityder inleds med att karaktärisera den yttrade attityden. Därefter tolkas huruvida den är positiv eller negativ vilket avgörs utifrån den retoriska situationen. Avslutningsvis diskuteras vilka effekter den kan ha i situationen och på ethos.⁷²

Attitydyttringarna i denna uppsats tas fram genom analyser av verbalt och icke-verbalt språk. Det som som framkommer karaktäriseras mot kontexten och används sedan för att beskrivas som en attityd. Resultaten från ordvals- och budskapsanalysen och actioanalysen används för att uppfatta attityder och sedan för att diskutera huruvida detta har en påverkan på ethos. Karaktäriseringen av attityden sker genom att undersöka vilken effekt de verbala och icke-verbala uttrycken får samt huruvida det verbala och icke-verbala uttrycken hör samman eller ej. Om det finns attitydmarkörer i framträdandet som bryter eller överensstämmer med den retoriska situationen. Detta ska därmed leda till en förståelse för vilka attityder som förmedlas och hur dessa påverkar kommunikationen samt ethos.

6.2 Material

Materialet består av presskonferenser och nyhetsinslag som utkom dagarna efter tsunamikatastrofen. Materialet finns transkriberat som bilagor, men även tillgängligt på SVT Play, TV4 Play och att finna via Riksarkivet. Presskonferenserna och nyhetsinslagen är

---

⁷⁰ Karlberg & Mral, (1998) s.52f.

⁷¹ Mral, (2010) s.13f.

⁷² Mral, (2010) s.15.

audiovisuella, vilket ger en bredd för analys och inrymmer det icke-verbala och verbala uttrycket för att ge en helhetsbild.

Göran Persson analyseras utifrån den första presskonferens som inföll den 27 december 2004 15.00 på Rosenbad. Deltagande på presskonferensen var Laila Freivalds och Göran Persson med flera. Pressen fanns närvarande och ställde frågor till regeringen. Närvarande fanns även Utrikesminister Laila Freivalds och Biståndsminister Carin Jämtin, samt UD:s representanter: Eva Wallner Brundin (chef för asienheten), Nina Ersman (pressansvarig) och Jan Nordlander (chef för konsulära enheten).⁷³

Laila Freivalds analyseras även utifrån detta tillfälle. Den transkription som ligger till grund för analysen har utförts av Linda Söderlindh under arbetet med en avhandling inom området, dock har jag kontrollerat hennes version med originalet ytterligare.⁷⁴ Jag har sedan utökat denna genom att anteckna icke-verbala yttringar som suckar, pauser och kroppsspråk. Jag har även satt tider för exakta uttalanden då möjlighet fanns och utvecklat transkriptionen från råtexten. Presskonferensen är 10 minuter och 40 sekunder.⁷⁵

Carl XVI Gustaf Bernadotte analyseras utifrån en presskonferens vid hovet den 29 december 2004. Deltagande är den svenska kungen, Carl XVI Gustaf Bernadotte och press som ställer frågor. Presskonferensen är 9 minuter och 51 sekunder.⁷⁶ Tiden för presskonferensen saknas dock.

Lottie Knutson analyseras utifrån en presskonferens från Fritidsresor som anordnades den 29 december 10.00. Deltagande är Lottie Knutson m.fl. och press. Presskonferensen är hämtad från ett inslag publicerat 2009 av Nyhetsmorgon på TV 4 där Knutson intervjuas i 3 år efter krisen. Nyhetsinslaget är 11 minuter och 25 sekunder, men presskonferensen inleds på 02.48 och avslutas 03.40.⁷⁷ Hela presskonferensen förekommer dock inte och jag har inte funnit den fullständiga versionen, vilket avgjorde valet att använda den del som sänds i programmet. Platsen och tiden för presskonferensen har ej heller återfunnits. Ett nyhetsinslag från SVT 1 i samband med regeringens presskonferens 27 december där hon intervjuas ensam kommer

---

⁷³ Laila Freivalds, Göran Persson m.fl., ”Presskonferens 27 december 2004”, Presskonferenser om läget i de katastrofdrabbade områdena i Asien 27/12 – 30/12 2004, Regeringskansliet, Statsrådsmyndigheten, Publicerad 2004-12-27.

⁷⁴ Doktorand Linda Söderlindh vid Örebro Universitet, ”Presskonferens nr.1”, Opubl. Finns i författarens ägo.

⁷⁵ Laila Freivalds, Göran Persson m.fl., ”Presskonferens 27 december 2004”, Presskonferenser om läget i de katastrofdrabbade områdena i Asien 27/12 – 30/12 2004, Regeringskansliet, Statsrådsmyndigheten, Publicerad 2004-12-27.

⁷⁶ Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte, ”Tsunamikatastrofen i Sydostasien”, Kungahuset, Publicerad 2004-12-29, <http://www.svtplay.se/klipp/91906/tsunamikatastrofen-i-sydostasien> Hämtad 2014-03-27 13.45.

⁷⁷ Lottie Knutson i TV 4 Nyhetsmorgon, ”Hur hanterade Fritidsresor krisen i Thailand?”, Publicerad 26 december 2009, http://www.tv4play.se/program/nyhetsmorgon?video_id=900762 Hämtad 2014-05-09 13.26.

även användas för att ge ett större material. Hela inslaget är 20 minuter, men Knutsons deltagande börjar på 01.30 och avslutas 02.00.⁷⁸

6.2.1 Transkription

Transkription användes i hanteringen av det audiovisuella materialet. Transkriptionen har utförts med fokus på att få med det mesta av det som sägs, inklusive suckar, pauser och kroppsspråk. Christopher Joseph Jenks beskriver att hänsynen till helheten är viktig för transkriptionens tillförlitlighet. Helheten är viktig för att få med detaljer och kunna vara öppen i sin analys samt se eventuella problem.⁷⁹ Därav valet att i transkriptionen ta med det mesta möjliga.

I det transkriberade materialet har varje ord antecknats samt avbrott i talet som harklingar och suckar då detta kan vara viktiga aspekter i analysen av materialet. Betoningar och emfaser har tagits med då detta kan användas i analysen av uttrycken för att i sin tur finna attityder. Jag har även tagit med kroppsspråk såsom ögonkontakt, pauseringar, betoningar, tempo, rytm, gester, energi, flöde, dynamik och mimik.

Dock är texten ej skriven fonetiskt då jag saknar kunskaper i fonetik, men jag har försökt att förbättra till korrekt svenska utan utgått från uttalen. Inför transkriptionen studerade jag Marie Gelangs avhandling *Actiokapitalet – retorikens ickeverbala resurser* från 2008 samt Brigitte Mrals “Attitude Matters – Attitydyttringar som retoriska medel” i *Rhetorica Scandinavia* 2010 som båda innehöll transkriptioner av actio respektive attityder. Mitt val blev att hämta inspiration utifrån Mrals artikel då hennes metod framstod som mest lämpad och välanpassad för mitt material.

Tecken för transkription

/ kort paus

// lång paus

Fetstil betoningar

... avbrott i meningar som sedan fortsätter

rörelse markörer mitt i talet

---

⁷⁸ Lottie Knutson i SVT Rapport, ”Regeringens presskonferens 27 december 2004”, SVT, Publicerad 2008-11-05, <http://www.svtplay.se/klipp/70824/regeringens-presskonferens-27-12-2004> Hämtad 2014-03-20.

⁷⁹ Jenks, Christopher, Joseph, (2011) *Transcribing Talk and Interaction: Issues in the Representation of Communication Data*, Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, s.12.

6.2.2 Urval

Valet av dessa fyra personer berodde på att det var dessa som fick möta stor kritik eller hyllning i pressen.. Freivalds och Persson representerar regeringen, kungen och Knutson står för kungahuset samt resebolagen. Det valda materialet ger en chans att uppfatta vad som eventuellt låg till grund för kritiken, men även vad som lovordades. Aktörerna kom även från olika bakgrund och samhällsposition, vilket ger en mångfald. De har även olika åldrar och kön. Likartade situationer kan förekomma i framtiden då kriser ständigt inträffar, vilket gör att det går att dra nytta av materialet och slutsatserna för att applicera på framtida material.

Kung Carl XVI Gustaf höll bortsett från presskonferensen ett tal i samband med minneshögtiden den 10 januari 2005. Mitt val att bortse från detta beror på att jag vill att materialet skulle ligga nära i tid för att vara jämförbart och att krisen fortfarande skulle vara i sin inledningsfas, samt att talet var av en annan genre än presskonferenserna och nyhetsinslagen.

Ett urval har även skett i valet av vad som togs med av presskonferenserna och nyhetsinslagen. Regeringens presskonferens analyseras utifrån inledningen och i utfrågningen. Inledningen sätter agendan för presskonferensen och där får Persson komma till tals under en längre tid, vilket underlättar i analyser av attitydyttringar. Freivalds kommer till tals först i utfrågningen, vilket avgjorde valet för denna del. I utfrågningen får även Persson komma med inlägg och båda har chans att tala något längre för att kunna upptäcka attitydyttringar. Utfrågningen är även en viktig materialdel då svaren ej har förberetts i samma omfattning som inledningen.

Kungens presskonferens analyseras också utifrån inledning och utfrågning, även detta val grundas i hans chans att komma till tals under längre stycken och därmed kunna ge en bild av hans attitydyttringar.

Lottie Knutson analyseras utifrån de delar som fanns tillgängliga i presskonferensen och nyhetsinslagen. Presskonferensen har med inledningsskedet med hennes presentation och i nyhetsinslaget intervjuas hon. Det tillgängliga materialet när det gäller Knutson är tidsmässigt mera begränsat än regeringens och kungens.

6.3 Metodproblem

Tolkandet bidrar med ett antal kriterieproblem. Tolkningen och den nya förståelsen måste förmedlas rättvisande till mottagaren som bidrar med egen förförståelse.⁸⁰ Utifrån detta är jag medveten om att de slutsatser som dras och analysen utgår från mina egna tolkningar av materialet med utgångspunkt i teorierna. Förmedlingen av resultaten kan även tolkas annorlunda av mottagarna och således är det av stor vikt att uttrycka sig klart och koncist.

Doxabegreppet grundas i min tolkning av den doxa som jag idag som svensk medborgare är insocialiserad i och lever inom. Problematiskt med detta kan vara att ta ett steg från sin egen doxa då en stor del av doxa är omedveten.⁸¹ Dock kan jag som svensk uppfatta det som eventuellt kan vara passande i situationen då jag lever i det svenska samhället. Doxa blir till en hjälp i att finna decorum och utifrån detta dra slutsatser om vad som fungerade eller ej.

Tolkandet av attityder bidrar även med en del problematik. En attitydyttring är exempelvis en ryckning på ögonbrynet eller en längre pausering men hur man uppfattar signaler är en tolkningsfråga och attitydyttringar kan således tolkas olika.⁸²

En attitydanalys möts av ytterligare metodproblem då tolkningen av attityderna ligger hos författaren som bidrar med egna attityder samt förförståelse i analysen. Kontexten är även avgörande för hur en attityd tas emot och därför kan det vara svårt att finna generella kategorier för attitydyttringar då dessa kan ha olika effekter i skilda specifika situationer.⁸³

7. Analys och resultatredovisning

Nedan presenteras analyser av Regeringen, Göran Persson och Laila Freivalds samt analyser av Kungahuset och Fritidsresor, Carl XVI Gustaf Bernadotte och Lottie Knutson.

7.1 Analys av regeringen

Göran Perssons framträdande på presskonferensen i Rosenbad analyseras inledningsvis och därefter följer analys av Laila Freivalds under samma presskonferens.

---

⁸⁰ Ödman, (2007) s.127.

⁸¹ Rosengren, (2002) s. 75.

⁸² Mral, (2010) s.15.

⁸³ Mral, (2010) s.16.

7.1.1 Göran Persson

Ordval och budskap

Göran Persson betonar ord som: **katastrofområdet, katastrofen, mardröm, svenskar, dåliga, ovisshet, ofattbart, stöd, deltagande, information.**⁸⁴ Ord som: **katastrof** ger en känsla av en omfattande kris och kan tolkas väcka pathos som oro samt rädsla. Orden är konstaterande och stämmer med verkligheten, vilket betyder att Persson förstått omfattningen. Ord som **ofattbart**: ökar tolkningen av krisens omfattning och överens med de flesta mottagarnas uppfattning. Det betyder att Persson tagit fasta på publikens känslor vilket höjer hans ethos.

Persson uttrycker inledningsvis att omfattningen är svår att förstå, vilket överensstämmer med publikens syn av katastrofen. Dock kan frågan ställas om Persson vet hur krisen ska bemötas och vilka konsekvenser den får. Publiken önskar förmodligen svar som lugnar deras oro och att statsministern uttrycker att han själv är chockad och inte riktigt förstått vad som hänt kan tänkas ge dem uppfattningen att han inte heller vet hur regeringen ska agera. Det blir ett effektivt pathosargument, men det kan tänkas att logosargument med lösningar också borde ha uttryckts för att lugna publiken.

00.03 Statsminister Göran Persson nickar och inleder. Han kollar ut över rummet medan de andra gör sig redo. Pressen fotograferar och ett klickljud hörs. S håller händerna knutna och masserar dessa. S har ett allvarigt ansiktsuttryck:

”- Välkomna till denna presskonferens med anledning **aa-v** *tittar ned i manus* naturkatastrofen i Asien som har en sån omfattning så att den är **svår** *nickar* att riktigt ta till sig och **förstå**...”⁸⁵

Persson berättar att de ännu inte vet omfattningen av krisen samt vilka resurser som bör sättas in. Krisledningen arbetar tills vidare med insamling av information och kunskap för att sedan kunna agera. Detta uttalande kan tänkas ge honom ett sänkt ethos då publiken förväntar sig direkta insatser och vill se ett agerande, snarare än pappersarbete vilket ”insamlade av information och kunskap” kan tolkas som.

Han uttrycker att informationen om krisen är bristfällig och överför agerandet till resebolagen och utrikesdepartementet. Han medger därmed att fler resurser skulle kunna sättas in. Detta överensstämmer med verkligheten och visar på att han har förståelse för situationen. Dock ger han inga direkta svar och lösningar på hur krisarbetet ska bli effektivare. Det gör att hans

---

⁸⁴ Se Bilaga 1.

⁸⁵ Se Bilaga 1.

logosargument inte håller hela vägen ut samt att han lägger sitt och regeringens ansvar på andra aktörer vilket framkommer i följande citat.

00.57 S andas in djupt och tittar upp samt sedan ned i manus:

”- Uppgifterna om omkomna och skadade är ännu bristfälliga. Ett tillfälligt ambassadkontor har inrättats i Phuket för att hjälpa **svenskar** på plats. Resebolagen och utrikesdepartementet arbetar för att samla information och..”⁸⁶

Han berättar att regeringen inte tagit några initiativ för att sätta in ytterligare resurser, men tvekar inte på att göra detta om förfrågningar kommer. Frågan kan då ställas om regeringen behöver få en förfrågan för att sätta in resurser när det är en omfattande kris. Regeringen är en myndighet som vid kriser borde agera för att hjälpa de krisdrabbade folket då det är deras ansvar att ta hand om befolkningen vid nationella kriser. Det blir ett logosargument som inte utfaller som planerat och kan därmed tänkas påverka hans ethos negativt.

Persson uttrycker att han lider med alla som mist anhöriga i katastrofen och på så sätt visar regeringens deltagande. Det ger honom ett höjt ethos då han har tagit fasta på publiken och förmedlar pathos och medkänsla, vilket är av stor vikt i situationen. Han visar förståelse, men uttrycker dock ingen personlig sorg vilket kan tänkas kopplas till situationen som presskonferens där kraven ligger på att informera snarare än att uttrycka egna känslor.

Actio

Göran Persson har genom hela presskonferensen en allvarsam min, utan större förändringar i sitt ansiktsuttryck. Minen kan tolkas som likgiltig då inga variationer förekommer eller antydningar till andra känslor förmedlas. Allvaret som uttrycks överensstämmer dock med situationens krav och publikens förväntningar, dock visas inget känslomässigt deltagande som kan tänkas vara önskvärt. Gelang menar enligt Cicero att talaren bör vara anpassat till situationen och även till innehållet för att stärka talarens trovärdighet.⁸⁷ Persson anpassar sig till viss del till situationen, men det kan tänkas att detta inte är tillräckligt för att stärka hans ethos.

Avsaknaden av känslouttryck får framträdandet att uppfattas som kallt och okänsligt, dock kan det tänkas bero på situationen. Förväntningen på en presskonferens kan tänkas vara att den är saklig, informativ och inte innehåller känslomässiga utspel. Dock uttrycker Persson en önskan om att visa deltagande, vilket inte återspeglas i hans actio. Pathos framkommer

---

⁸⁶ Se Bilaga 1.

⁸⁷ Gelang, (2008) s.25.

tydligast i actio och är ofta effektivare, än i verbala budskap.⁸⁸ Avsaknaden av uttryck för pathos gör att han inte framstår som trovärdig och äkta.

00.45 S andas in, suckar och fortsätter sedan. Hans blick är först ned i bordet för att sedan lyftas samtidigt som han ändrar mikrofonen. Sedan sätter han armarna i kors:
”- Jag lider med alla dom som mist sina anhöriga i **katastrofen**, och med alla dom som just nu förtvivlat söker efter familjemedlemmar och närstående...”⁸⁹

Det verbala deltagandet känns till viss del oäkta då inget i budskapet visas i actio. Budskap och framförande bör överensstämma för att fungera effektivt samt påverka ethos positivt.⁹⁰ Det svaga känslouttrycket påverkar därmed Göran Perssons ethos och han kan tolkas som oberörd inför situationen, vilket kan tänkas svara dåligt mot publikens förväntningar.

Persson andas ofta in och ut, djupt och länge vilket leder till att han kan tolkas som trött och har låg energi. Detta överensstämmer även med regeringens verbala uttryck att inte sätta in resurser för tillfället, utan väntar på förfrågningar. In- och utandningar ger en känsla av uppgivenhet och att orken till engagemang inte riktigt är närvarande. Gelang menar att om ett framförande har låg energi kan talaren uppfattas som oengagerad.⁹¹ Publiken förväntar sig förmodligen inte detta i den rådande situationen och det påverkar hans ethos negativt.

Göran Persson talar i långa stycken och utan avbrott. De frågor han får bemöter han med långa inlägg och välutvecklade resonemang. Persson avbryts inte av pressen och inga egna avbrott i talet förekommer. Han använder sig inte heller av tveksamhetsmarkörer som ”ehh” eller längre osäkra pauser. Det gör att han framstår som säker på det han talar om och påverkar hans ethos positivt. De budskap som förmedlas blir därmed trovärdiga då han inte avbryts. En anledning till detta kan tänkas vara hans sociala position som statsminister och att pressen placeras nedanför i makthierarkin och därmed inte vågar bryta in. Mral menar att tendensen att inte låta sig avbrytas kan vara drag hos en person i en hög maktposition.⁹²

Persson har ett lugn framtoning och inga stora förändringar sker i varken rytm eller tempo. Han talar långsamt, sansat och sakligt. Det lugna och stadiga tempot blir trovärdigt, då Gelang menar att störningar i det grundläggande tempot kan påverka om talaren framstår som nervös eller osäker.⁹³ Detta bidrar åter till hans trovärdiga ethos.

---

⁸⁸ Gelang, (2008) s.121.

⁸⁹ Se Bilaga 1.

⁹⁰ Gelang, (2008) s. 120f.

⁹¹ Gelang, (2008) s.209.

⁹² Mral. (2013b) s.114.

⁹³ Gelang, (2008) s. 211.

Göran Persson betonar många ord och arbetar med ett röstläge som är djupt. Röstläget fungerar lugnande, precis som tempot och får honom att framstå som säker. Han betonar värdeord som: **ofattbar, katastrofen** och annat med betydelse för det inträffade. Betoningarna ger förändringar i hans actio och är det som framstår som mest framträdande hos Persson. Han arbetar med rösten och skapar variation samt dynamik, vilket förändrar hans annars ganska tråkiga actio. Betoningarna tydliggör det viktigaste i budskapet.⁹⁴

Framförandet blir till viss del monotont då inga förändringar sker i actio och exempel på detta är att han inte varierar rörelser eller ansiktsuttryck, vilket Gelang menar är en del i att vara dynamisk.⁹⁵ Däremot finns inget utrymme för stora gester då han sitter bakom ett bord och därmed blir begränsad, vilket kan ett skäl till hans enformiga framtoning. Han har tagit vara på vikten av anpassning till den fysiska miljön som Grinde Lindqvist framhäver.⁹⁶

Perssons framförande innehåller handrörelser. Han har dem knutna emellanåt samt masserar dem, vilket kan kopplas till nervositet eller osäkerhet. Han masserar händerna inledningsvis och i samband med att han kommenterar omfattningen av krisen, vilket kan tänkas vara en effekt av att han har svårt att veta hur han ska agera i situationen. Masserandet kan tänkas vara en känslighet som uppstår eller simuleras från känslor.⁹⁷ Känslan som förmedlas kan tolkas som obekvämheter och det ger ett osäkert samt nervöst uttryck vilket inte överensstämmer i hans annars lugna actio. Masserandet stör budskapet och gör att energin läcker. Energiläckage kan vara att actio innehåller mängder av exempelvis suckar eller som i detta fall, gester.⁹⁸

Efter ett tag lägger han armarna i kors på bordet och låter dem vila på varandra, vilket kan ses som ett mera avslappnat kroppsspråk. Detta kombinerat med den lugna framställningen får honom att nästan verka oberörd. Det motverkar dock den nervösa effekten som handrörelserna gav inledningsvis och ger honom ett säkert uttryck samt gör i sin tur att energin inte läcker. Gesten med armarna i ett korsläge kan däremot tolkas som att han tar ett avstånd eftersom armarna blir som en sköld eller försvar mot det inträffade. Gesten blir därmed reglerande, vilket Gelang menar uttrycks i syfte att styra ett samtal.⁹⁹

Göran Perssons ögonkontakt är stark och stabil. Han har blicken höjd och ser ut i lokalen samt vänder enbart ned den för att läsa i manus inledningsvis. Han tittar oftare ut i rummet än ned i

---

⁹⁴ Mral, (2013b) s.120.

⁹⁵ Gelang, (2008) s. 210.

⁹⁶ Grinde, Lindqvist (2008) s.323.

⁹⁷ Gelang, (2008) s.84.

⁹⁸ Gelang, (2008) s. 209.

⁹⁹ Gelang, (2008) s.84.

manus, vilket ger honom ett säkert uttryck och bevisar att han vet vad han pratar om. Ögonkontakten ger fokus till det han säger och betonar precis som röstläget vikten av innehållet. Ögonkontakten riktar energin mot de han talar med och därmed uppstår inget energiläckage samt att han framstår som engagerad. Publiken har även lättare att lyssna mer intensivt menar Grinde Lindqvist.¹⁰⁰ Hans intensitet framkommer i ögonkontakten och detta påverkar även hans ethos positivt.

Persson använder sig av nickar som ett samtalsstöd och visar med kroppsspråket när han instämmer samt avslutar en mening. Nickningarna överensstämmer med det som sägs vilket gör att nickarna framstår som trovärdiga och även betonar budskapet. Nickningen är en emblemgest och symboliserar en mening utan att verbalt behöva uttrycka ett budskap vilket är konventionellt vedertaget.¹⁰¹ Nickningarna blir en avslutning på meningen och visar tydligt att han talat klart.

S fortsätter och har ett lätt leende. Han nickar avslutande:

”- För att svara på era frågor idag så finns utrikesminister Laila Freivalds, biståndsminister Carin Jämtin och UD:s representanter Eva Wallner Brundin, Nina Ersman och Jan Nordlander på plats. Vi är beredda att svara på era **frågor**.”¹⁰²

Attityder

De attityder som kan uttolkas ur Perssons framförande är till stor del negativa. Han gör flera försök verbalt att framstå som hjälpande och stödjande vilket är positiva attityder enligt Mral.¹⁰³

Persson förmedlar en negativ attityd genom hans avsaknad av pathos i kroppsspråket som genomsyrar de budskap han framför. Det ger en diskrepans mellan budskap och actio. Han uttrycker explicit ett deltagande, men visar inte på ett personligt känslöengagemang och förståelse för sorgen.

Uppfattningen av den negativa attityden påbyggs ytterligare då han projicerar ansvaret på resebolagen och utrikesdepartementet. Han kommer inte med lösningar och blir därmed avståndstagande i agerandet av krisarbetet. Avståndstagande menar Mral är en komponent i att ge uttryck för negativ attityd.¹⁰⁴

---

¹⁰⁰ Grinde, Lindqvist (2008) s.329.

¹⁰¹ Gelang, (2008) s.84.

¹⁰² Se Bilaga 1.

¹⁰³ Mral, (2010) s.15.

¹⁰⁴ Mral, (2010) s.14f.

Persson förmedlar i sitt actio en viss trötthet inför det inträffade vilken kan tänkas vara opassande i situationen och därmed har han inte anpassat sig till decorum. Detta ger honom en negativ attityd medan publiken förväntar sig ett engagemang och aktivt agerande. Persson berättar även att han inte förstår omfattningen av katastrofen och tröttheten kan tänkas grundas i detta. Han vet inte vart de ska börja med arbetet att hjälpa de drabbade och fokuserar tills vidare på att finna kunskap och information. Det ger honom återigen en uppfattning av avståndstagande och att han sitter utan lösningar.

Publiken kan tänkas uppfatta hans attityd som oförstående och hans actio följer inte budskapet. Det blir en diskrepans mellan den verbala och ickeverbala kommunikationen som ger tolkningen av en negativ attityd. Han tar heller inte ett ordentligt ansvar för arbetet utan bollar vidare det till andra aktörer, vilket förstärker en attityd av avståndstagande.

7.1.2 Laila Freivalds

Ordval och budskap

Laila Freivalds betonar ord som: **lång tid, möjligheter, oerhört, saknas, kriscentrum, omedelbart, ohyggligt, normalt.**¹⁰⁵ Ord som: **lång tid, ohyggligt, saknas** kan tolkas negativt i samband med hanteringen av de krisdrabbade. Orden antyder att resurser har saknats och blir därmed försvarande, snarare än informerande om det kommande arbetet.

Hon förklarar att de aldrig tidigare stått inför en omfattande kris av detta slag. Det ger henne ett ärligt uttryck, men är kanske inte det som publiken förväntar sig och ger henne därmed ett mindre trovärdigt ethos. Publiken kan tänkas ifrågasätta utrikesdepartementets arbete och även de erfarenheter Freivalds har av krisarbete.

Utrikesminister Laila Freivalds fortsätter, lyfter på ögonbrynen och rynkar pannan:
”- Vi har nog aldrig råkat ut för någonting så omfattande som det här.”¹⁰⁶

Det kan tolkas som att regeringen och utrikesdepartementet inte varit förberedda på att en katastrof som denna kan inträffa och därmed inte har någon krisberedskap.

Hon berättar dock att arbetet satte igång direkt med ett kriscentrum på utrikesdepartementet för att få personal till platsen. När pressen bemöter henne med att det är för lite resurser, hänvisar hon till att de börjat ta hjälp från andra länder. Hon ger till viss del en lösning på problemet som blir ett logosargument. Hon förklarar även att utrikesdepartementet inte har tillräckliga resurser i normala fall och publiken kan tänka tolka detta som att organiseringen

---

¹⁰⁵ Se Bilaga 1.

¹⁰⁶ Se Bilaga 1.

inte fungerar. Det påverkar ytterligare hennes ethos negativt då hon som utrikesminister förväntas ha en beredskap.

U svarar och skakar lätt på huvudet:

”- Ja, vi har naturligtvis **inte** *öppnar upp händerna och rynkar på pannan* bemanning som klarar en sån här situation omedelbart men vi har fått hjälp utav ambassader från närliggande **länder** *nickar och öppnar händerna* och vi har skickat, *eh* ner människor från Stockholm och även frivilliga har ställt upp så att vi har fått lite bättre bemanning på plats *nickar och markerar med händerna*.”¹⁰⁷

Freivalds förmedlar inget känslomässigt deltagande från utrikesdepartementet och fokuserar på att försvara samt informera om det arbete som utförts. Det finns inget i hennes budskap som tyder på att hon har en förståelse för de drabbade och vad de står inför. Publiken kan uppleva henne som oförstående då hon inte påtalar de problem som de krisdrabbade upplever, utan fokuserar på att försvara det svaga agerandet. Det sänker hennes ethos och visar på att hon inte tagit fasta på publikens känslor.

Freivalds uttrycker sig kortfattat och ger snabba direkta svar. Hon avbryts inte av pressen, utan tillåts tala till punkt vilket kan kopplas till hennes maktposition som utrikesminister trots att pressen ständigt ställer nya frågor. Pressen ställer dock fler kritiska frågor till Freivalds än till Persson, vilket gör att hon får agera försvarande.

Actio

Laila Freivalds har en allvarsam och nästan likgiltig min, då ansiktet inte förmedlar någon typ av känsla. Mungiporna signalerar varken glädje eller sorg, utan bara ett allvar vilket situationen i och för sig kräver. Allvaret ger henne en seriös framställning och visar att hon tagit fasta på publikens förväntningar. Dock förmedlas inte en enda känsla mer än kyla och nästan likgiltighet. Tillsammans med hennes verbala uttryck som saknar deltagande får det henne att verka oförstående. Publiken förväntade sig förmodligen ett allvar men även en förståelse för sorgen och detta sänker hennes ethos.

Situationen av en presskonferens kan bidra till att hon inte har utrymme att visa starka känslor, men inte heller svaga antydningar till känslor framkommer i hennes actio. Grinde Lindqvist menar att anpassningen till den fysiska miljön påverkar actio.¹⁰⁸ Publiken förväntade sig troligen ett personligt känslöengagemang som bekräftat den sorg och oro som många mottagare kände. Gelang beskriver att talaren måste vara känslomässigt engagerad i

---

¹⁰⁷ Se Bilaga 1.

¹⁰⁸ Grinde, Lindqvist (2008) s.325f.

det som sägs för att fungera övertygande.¹⁰⁹ Detta saknas hos Freivalds vilket påverkar hennes ethos i negativ riktning.

Freivalds skakar flera gånger på huvudet när hon svarar på frågor. Skakningarna kan kopplas till att neka till något då man skakar på huvudet för att signalera ett nej i Sverige. Huvudskakningarna överensstämmer med budskapet då hon nekar till något och därmed skakar på huvudet. Kroppsspråket överensstämmer därmed med budskapet, vilket ger henne en trovärdighet. Skakningarna understryker det som sägs och betonar.

U öppnar händerna, lyfter på ögonbrynen och rynkar på pannan. Hon nickar ständigt:
”- Den **omfattningen** som det här utlöser *drar huvudet lätt bakåt* av **telefonsamtal** är det svårt att ha *skakar på huvudet* en klar beredskap för i varje läge. Men det **viktiga** *nickar snett* är ju att omedelbart sätta in åtgärder för att kunna **öka** kapaciteten och det har vi gjort nu *nickar till avslut*.”¹¹⁰

Hon använder även nickningar som samtalsstöd och det framstår nästan som att hon använder dem för att försvara det hon säger. Det hjälper henne precis som med skakningarna att betona budskapet. Nickningarna kan liknas vid gestkategorin emblem där nickningen ersätter ett verbalt ja.¹¹¹

Freivalds rynkar mycket på pannan och lyfter ögonbrynen. Detta kan tänkas vara ett bekymrat uttryck, men även ett oförstående till det inträffade. Lyfta ögonbryn kan framstå som förvåning, men i denna situation ger ögonryckningarna snarare ett intryck av en viss arrogans och nonchalans till det som hon talar om vilket Mral menar är tecken på en negativ inställning inför det inträffade.¹¹² Det kan tänkas vara olämpligt att i denna situation förmedla en nonchalans varför hennes ethos blir lidande.

Freivalds har en intensiv ögonkontakt men blinkar mycket vilket gör att hon tappar fokus. Blinkningarna bidrar till att den fokuserade ögonkontakten reduceras och publiken får svårare att uppfatta budskapet. Blinkningarna tar bort intensiteten i ögonkontakten och skapar ett energiläckage. Blinkningar kan även kopplas till en osäkerhet och att hon inte riktigt vet säkert vad hon pratar om eller ljuger, då frekventa blinkningar kan uppfattas som ett tecken för att man ljuger. Det kan även vara ett tecken på nervositet och därmed kan en slutsats om ögonrörelserna vara svår att dra.

---

¹⁰⁹ Gelang, (2008) s. 120.

¹¹⁰ Se Bilaga 1.

¹¹¹ Gelang, (2008) s.84.

¹¹² Mral, (2010) s.15.

Inga frekventa avbrott förekommer i talet, mer än några få pauseringar samt några ickeverbala uttryck som ”ehh” och ”ehm”. Icke-verbala uttryck som dessa blir till tveksamhetsmarkörer och förmedlar osäkerhet menar Mral.¹¹³ Dock framkommer dessa inte markant vilket ger en säkerhet till Freivalds och hon framstår som trovärdig.

Freivalds händer och gester är även en viktig komponent i hennes actio. Hon använder dem för att understryka det som sägs och är den del av kroppsspråket som framträder mest.

U svarar och skakar lätt på huvudet:

”- Ja, vi har naturligtvis **inte** *öppnar upp händerna och rynkar på pannan* bemanning som klarar en sån här situation omedelbart men vi har fått hjälp utav ambassader från närliggande **länder** *nickar och öppnar händerna* och vi har skickat, *eh* ner människor från Stockholm och även frivilliga har ställt upp så att vi har fått lite bättre bemanning på plats *nickar och markerar med händerna*.”¹¹⁴

Hon använder sig av knutna händer, vilket ger ett lugnt och samlat intryck men hon öppnar även händerna när hon talar. De öppna händerna ger ett inbjudande intryck och understryker det hon vill komma fram till. Hon låter händerna bli en del i talet och använder dem som ett medel för att understryka sitt budskap, vilket blir illustrerande gester enligt Gelang.¹¹⁵ Hennes handrörelser fungerar som en hjälp i att betona och rikta energin till budskapet samt visa på det som sägs.

Attityder

Laila Freivalds attityd inför det inträffade kan som i Perssons fall tolkas som negativ. Hon uttrycker inga direkta lösningar och försvarar enbart det bristfälliga arbete som uttryckts. Publiken kan tänkas önska information om det kommande arbetet vilket skulle fungera lugnande. Freivalds uttrycker snarare motsatsen och därmed uppstår ett avståndstagande till katastrofen.

Freivalds försvarar även den dåliga beredskapen och det kan tänkas att hon i detta fall snarare skulle kritisera den samt komma med information om hur de ska förbättras. Det ger henne en negativ attityd då hon inte verkar ha förstått vilken problematik det leder till för de drabbade. Det förmedlar inte heller någon välvilja, vilket Mral menar är en komponent i en positiv attityd.¹¹⁶

---

¹¹³ Mral, (2013b) s.120.

¹¹⁴ Se Bilaga 1.

¹¹⁵ Gelang, (2008) s.84.

¹¹⁶ Mral, (2013b) s.113.

Freivalds uttrycker inget deltagande eller känslomässigt engagemang. Hon har ett likgiltigt uttryck och Mral menar att detta är tecken på en negativ attityd.¹¹⁷ Freivalds visar ingen förståelse för de drabbade, vilket kan ha lett till uppfattningen av henne som oberörd. Det ger henne en attityd av bagatelliserande till katastrofen och det är tecken på en negativ attityd menar Mral.¹¹⁸ Pathos är ett viktigt inslag i en kris menar Mral och Freivalds använder inga känslor eller deltagande som kan öka hennes trovärdighet. Freivalds höjda ögonbryn och blinkningar bidrar ytterligare till uppfattningen av henne som oberörd och nästan nonchalant. Detta menar Mral även är tecken på en negativ attityd.¹¹⁹

Händerna förmedlar dock ett inbjudande förhållningssätt vilket kan kopplas till en positiv attityd, dock framkommer mer negativa attityder vilket leder till att den inbjudande känslan fallerar.

7.2 Analys av Kungen och Lottie Knutson

Carl XVI Gustaf Bernadottes presskonferens vid Hovet analyseras inledningsvis och därefter analyseras Lottie Knutson framträdanden utifrån nyhetsinslaget och presskonferensen sända på SVT 1 och TV 4.

7.2.1 Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte

Ordval och budskap

Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte betonar ord som: **ofattbar, flodvågen, familj, kraft, uthållighet, deltagande, tillsammans.**¹²⁰ Ord som: **ofattbar** kan tolkas på liknande sätt som i Perssons fall att katastrofens omfattning är för svår att förstå, vilket även överensstämmer i med omständigheterna i situationen. Kungen kan dock uttrycka att han har svårt att förstå omfattningen då han inte behöver komma med information angående situationen. Genom att han uttrycker ”det ofattbara” uppfattar förmodligen publiken att han är en av dem och förstår vad de känner.

Kungen använder sitt verbala budskap till att förmedla pathos genom att uttrycka sitt deltagande. Detta genomsyrar hans framträdande och kan tänkas vara hans inställning och syfte med kommunikationen, att förmedla sitt känslomässiga engagemang. Uttrycket påverkar hans ethos positivt och publiken kan tänkas uppfatta hans medkänsla samt förståelse.

---

¹¹⁷ Mral, (2010) s.5.

¹¹⁸ Mral, (2010) s.15.

¹¹⁹ Mral, (2010) s. 15.

¹²⁰ Se Bilaga 2.

02.14 Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte ser snabbt upp och sedan ned, rynkar pannan:
”- Och vill på detta sätt framföra **mitt** och **min familjs**..”

02.20 K ser upp och nickar till avslut:
”- ..**djupaste deltagande**..//.. **Tack**.”¹²¹

Kungen arbetar mestadels med pathosargument och vinner på så sätt publikens tillit. Han berättar om de känslor som de drabbade kan hysa och visar att han känner sorg. Det skapar identifikation och samförstånd med publiken, vilket höjer hans ethos. Kungen visar att han är en av dem som befinner sig mitt i sorgen och hans deltagande uppfattas som genuint genom detta citat:

00.28 K ser upp och rynkar pannan:
”-.. drabbade också **oss**.. **familj, släkt och vänner**..//..”¹²²

Kungen får frågan om han anser att katastrofen hanterats på ett bra sätt från regering och myndigheter. Han riktar ingen kritik mot dessa utan framhäver att alla gör så gott de kan i situationen. Det påverkar även hans ethos positivt då han inte kritiserar de insatser som utförts utan fokuserar på att alla gör det bästa de kan för att hjälpa. Han ägnar ingen tid och energi åt kritik, utan uttrycker sitt deltagande i sorgen.

05.16 K fortsätter och ser med jämna mellanrum på Pressen:
”- **Men** jag tror att vi kan **hjälpas åt, tillsammans**, när de anhöriga som kommer tillbaka.”¹²³

Han påvisar att det nuläget inte är aktuellt med att besöka områdena, men uttrycker lösningar för hur sorgen ska hanteras i efterhand. Kungen ger lösningar på hur krisen kan hanteras, inte på plats utan i efterhand. Han uppmanar människor att tala om det inträffade samt vara tillsammans. Han uttrycker att regering och myndigheter för tillfället får bistå de drabbade men att hans och många andras arbete inleds när de drabbade kommer hem. Det ger honom ett höjt ethos då han visar på att han har konkreta lösningar för att hjälpa de drabbade, dock inte på plats vilket inte heller kan tänkas förväntas av honom.

Actio

Kung Carl XVI Gustaf Bernadottes ansiktsuttryck genom hela presskonferensen är en allvarlig min och ingen plats ges till leenden. Detta leder till att Kungen förmedlar ett allvar i situationen och känslan av sorg. Han verkar ha nära till tårar och rösten skakar efter anförandet om läget i Sydostasien.¹²⁴ Detta förmedlar pathos i form av personlig berördhet.

---

¹²¹ Se Bilaga 2.

¹²² Se Bilaga 2.

¹²³ Se Bilaga 2.

¹²⁴ Se Bilaga 2.

Skakningarna på rösten inledningsvis ger en äkthet till den känsla som explicit uttalas vilket gör att Kungen framstår som trovärdig.

01.39 K ser ned i bordet:

”- Mina tankar... går till alla..”

01.41 K ser upp:

”- Er..”

01.44 K ser ned i bordet:

”- Som på många olika sätt visar..”

01.46 K ser upp och himlar snabbt med ögonen:

”- ..som på många sätt visar med...känsla.”¹²⁵

Dock reduceras förmedlandet av den sorgsna känslan efter hand genom presskonferensen och Kungen arbetar med allvarsamma minspel snarare än tårar och skakningar på rösten när han börjar svara på frågor. Det kan tänkas bero på situationen som presskonferens där utrymme till pathos inte är överhängande.

Kungen förmedlar de känslor som delas av allmänheten och har därmed tagit fasta på publiken i den retoriska situationen. Han förmedlar det som förväntas och framstår genuin då han uttrycker en personlig sorg.

Kungen har sällan ögonkontakt med publiken och ser ofta ned i bordet, vilket kan tänkas bero på att han har ett manus liggande där. Dock finns inget manus att gå efter under utfrågningarna. Bristen på ögonkontakt ger ett osäkert och oengagerat intryck. Ögonkontakt är viktigt för förmedlingen av energi vilket visar på engagemang.¹²⁶ Detta leder till att Kungen förmedlar en låg energi, då han inte framstår som närvarande och inte riktar sin energi mot pressen som framkommer i detta citat.

02.10 K ser ned och rösten skakas:

”- ..som drabbats av förlust, av nära och kära...”¹²⁷

Bristen på ögonkontakt kan även tänkas förmedla till publiken att han inte riktigt vet vad han talar om och är bekymrad. Han kan ha svårt att hantera ögonkontakt på grund av allvaret i situationen och att det är en effekt av sorgen. Tillsammans med skakningarna på rösten fungerar dock bristen av ögonkontakt och ger honom ett autentiskt uttryck, vilket höjer hans ethos.

---

¹²⁵ Se Bilaga 2.

¹²⁶ Gelang, (2008) s. 209.

¹²⁷ Se Bilaga 2.

Kungens talarflöde på presskonferensen kan ses som relativt monotont och på ett vis uppgivet, han pratar i likartat tempo med vissa variationer då han svarar på frågor.¹²⁸ Han suckar även vid några tillfällen, vilket kan uppfattas som ett trött eller uppgivet actio. Suckarna kan tolkas som uttryck för sorgen som han vill förmedla samt att han har svårt att veta hur han ska agera i denna situation. Detta ökar uppfattningen av att han är personligt berörd vilket höjer hans trovärdighet.

Kungens tempo är lugnt och han använder sig av få variationer, men trots en ökning av tempot under utfrågningen förmedlar han ett lugnt intryck. Det ger honom en säkerhet och får honom att framstå trovärdig, samtidigt som det överensstämmer med hans pathosförmedling. Hanteringen av sorgen bör gå varsamt tillväga, vilket han gör och detta stärker hans ethos. Gelang menar att det grundläggande tempot är en viktig komponent i upplevelsen av ett framförande.¹²⁹

Kungens inrymmer mycket in- och utandningar. Genom hela presskonferensen förekommer djupa in- och utandningar vilket även gör att tempot i talet blir pauserat. Pauserna är dock välanpassade i inledningen där han tar pauser efter betoningar och därmed förmedlar allvaret i situationen. Pauserna betonar vikten i budskapet och lägger emfas vid det som sagts.¹³⁰ Pauserna i utfrågningarna ger honom däremot ett osäkert intryck och får honom att framstå som förvirrad, då letandet av ord enligt Mral kan tolkas som osäkerhet.¹³¹ Detta kan tänkas bero på sorgen och överensstämmer då med hans verbala uttryck.

Kungen använder sig även av korta icke-verbala uttryck som ”ehm” och ”öhm” samt verkar med jämna mellanrum ha svårt att finna de rätta orden. Det kan tänkas ge ett intryck av osäkerhet och problem att veta vad som ska sägas. Med jämna mellanrum upprepar han ord han redan sagt samt upprepar meningar vilket leder till ett osäkert intryck, men kan även accepteras som en del i hans sätt att tala. Avbrott i tempot menar Gelang ger ett osäkert och nervöst intryck.¹³² I citatet nedan visas just upprepadet och letandet av rätt ord:

04.23 K ser upp:

”- Det är ju en katastrof och de e över vad..”

---

¹²⁸ Se Bilaga 2.

¹²⁹ Gelang, (2008) s.211.

¹³⁰ Mral, (2013b) s.120.

¹³¹ Mral, (2013b) s.120.

¹³² Gelang, (2008) s. 211.

04.25 K nickar åt vänster och ser ut i rummet:

”- ..man kanske, kanske kan klara av i såna här sammanhang.”¹³³

Vid ett tillfälle avbryts hans tal av ett rapliknande ljud vilket eventuellt kan vara en andning som hamnar fel, men detta kan tänkas förmedla ett intryck av att han känner sig obekvämt och inte vet hur han ska hantera situationen. Kungen har ytterligare fler avbrott i talet med harklingar och hostningar som kan tänkas vara en reaktion på sorgen samt allvaret i det hela som gör situationen svår.

Kungen betonar vissa ord och det ger en tydlighet i det som han vill framhålla och även lämnar ett avtryck då han tar en paus efter betoningarna. Betoningarna ger en dynamik åt det som sägs och han framstår som varierande.

Kungen rör sig åt sidorna och bakåt i stolen, vilket ger ett nervöst intryck då rörelserna inte är välanpassade och han verkar obekvämt i situationen. Dessa störningar fungerar tillsammans med avbrotten i talet som ett energiläckage då det tar fokus från budskapet. Dock ökar uppfattningen av att han är medtagen av situationen.

Kungen rynkar mycket på ögonbrynen och pannan. Vid ett tillfälle rynkar han på ögonbrynen på ett sätt som nästan ger ett argt eller bestämt intryck, medan han vid andra tillfällen bara rynkar pannan bekymrat. Rynkningarna av pannan kan tänkas kopplas till allvaret i situationen och att han inte vet hur han ska hantera krisen. Det påverkar hans ethos positivt då han inte förväntas ha alla lösningar och det därmed accepteras att han enbart visar sitt deltagande.

Kungen använder sig mycket av nickningar för att understryka det som sägs samt för att betona att han avslutar ett anförande. Detta syns exempelvis vid denna avslutning:

09.09 K ser på P samt nickar till avslutning:

”- Så jag tror att alla gör det yttersta som går att göra just nu...//.. under den uppkomna situationen som finns just nu.”¹³⁴

Nickandet är ett samtalsstöd och förmedlar att han instämmer i det han säger. Nickningarna ger honom trovärdighet då han betonar och skapar tydlighet, vilket stärker hans budskap och ethos.

---

¹³³ Se Bilaga 2.

¹³⁴ Se Bilaga 2.

Attityder

Den attityd som Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte förmedlar kan tolkas positiv. Han visar ett deltagande i sorgen, både verbalt och icke-verbalt. Hans anförande genomsyras av sorg och blir därmed välanpassad till situationen. Hans budskap och actio överensstämmer vilket ger honom en trovärdighet och ökar uppfattningen av den positiva attityden.

Han för fram en hjälpande hållning, vilket Mral menar är en positiv attityd.¹³⁵ Han ger lösningar på hur han anser att publiken ska bemöta de drabbade och skapar en vi-känsla. Han delger sin egen sorg och får på så vis ett högt ethos då publiken kan identifiera sig med hans sinneslag. Kungen blir en med publiken och hans personliga sorg visar ett större deltagande än exempelvis regeringens då de inte visar någon personlig anknytning. Han visar en stor förståelse för de drabbade och allvaret i situationen.

Hans till viss del osäkra actio uppfyller ytterligare den känslomässiga stämningen och stärker den positiva attityden. Osäkerheten skadar inte hans ethos utan får honom att verka genuin och att framförandet visar på det verbala budskapet. Samtalsstödet och betoningarna överensstämmer och styrker budskapet vilket även leder till trovärdighet och uppfattningen av en positiv attityd.

Kungens attityd utifrån detta är positiv då den fungerar samlande och stödjande, vilket stärker hans ethos. Han tar ej avstånd från det inträffade och betar sig lyhört för den drabbade publiken samt visar sin välvilja, vilket Mral beskriver som ytterligare positiva attityder.¹³⁶

7.2.2 Lottie Knutson

Ordval och budskap

Lottie Knutson betonar ord och uttryck som: **Phuket, evakuera, väldigt många, hem, det räcker inte, ytterligare, fort.**¹³⁷ Ord som: **Phuket** och **på plats** kan uppfattas som att Fritidsresor är medvetna om situationen samt har beredskap i de drabbade områdena. Det visar på att de utför aktioner i krisområdet och därmed agerar aktivt. Det ger Knutson ett stärkt ethos då direkta ageranden kan tänkas efterfrågas av publiken. Hon arbetar med en logosargumentation och uttrycker det arbete som utförs på plats, vilket syns i citatet nedan. Till skillnad från regeringen uttrycker därmed Knutson den hjälp Fritidsresor utför, detta höjer Knutsons och i sin tur Fritidsresors ethos.

---

¹³⁵ Mral, (2010) s.15.

¹³⁶ Mral, (2010) s.15.

¹³⁷ Se Bilaga 3 och 4.

01.30 Lottie Knutson pratar samtidigt som bilder visas:

”- Vi koncentrerar oss på tre saker egentligen, nere i **Phuket**, så är det mycket hjälp till folk som varken har pengar till kläder eller mat. Så det är rent fysisk påtaglig hjälp.”¹³⁸

Knutson betonar även ord som: **evakuera**, vilket tyder på den hjälp de utför och även de drastiska åtgärder som tagits. De hjälper de drabbade att ta sig hem, vilket även betonas och hon har tagit fasta på vilka handlingar som uppskattas av de drabbade samt anhöriga. Det blir till ett pathosargument då hon visar förståelse för mottagarnas känslor samtidigt som hon ger ett informativt logosargument genom att berätta om vilka resurser Fritidsresor har.

Knutson betonar mängden av de som behöver hjälp och att resurserna inte räcker till. Hon vädjar om myndigheternas hjälp och förklarar vad som krävs i områdena. Det gör att hon presenterar lösningar på problemen, vilket kan tänkas lugna publiken som kan släppa sin oro och se att Fritidsresor tar hand om de drabbade.

03.04 L sitter ned och pratar mot Pressen. Hon rör sig framåt i stolen mot P. Hon blinkar snabbt:
”- Det vi kan konstatera och är det oerhört allvarliga är: **Det här räcker inte**. Dom här evakueringsflygen som **vi** har en möjlighet att sätta in, som Fritidsresor har satt in. Dom sammanlagt åtta flygen. **Dom räcker inte**.”¹³⁹

Detta uttalande genomsyrar Knutsons inställning till situationen och myndigheternas knappa resurser, vilket visar på en förståelse för de drabbade i områdena. Hon uttrycker även de konsekvenser vägen fört med sig och vad som eventuellt kommer att hända om inga ytterligare resurser sätts in. Hon vädjar till myndigheterna och det ger henne ett stärkt ethos då hon vågar be om hjälp samt inser att Fritidsresor inte kan utföra aktioner på egen hand. Det blir ett logosargument då hon informerar vad som behövs och hur situationen ser ut.

Samtidigt uttrycker hon pathosargument där hon visar förståelse för krisens omfattning. Det ger henne ytterligare stärkt ethos att hon vet vad som händer på platsen. Hon ger konkreta exempel vilken kan uppfattas som att hon vet vad de drabbade går igenom och därmed framstår som trovärdig. Detta uttalande visar på detta och höjer hennes ethos.

03.15 Bilden förändras och kameran visar att L intervjuas själv. L blinkar och ser på reportern:
”- Människor är skadade. Dom har öppna sår.”

03.17 L fortsätter, blinkar och nickar med huvudet. Hon ser på reportern:
”- Det är 30 grader varmt, ingen luftkonditionering.. *skakar på huvudet* ..Det börjar infekteras i såren och vi är oroliga för att **ytterligare** många hundra riskerar att dö om dom inte får vård och hemtransport.”

---

¹³⁸ Se Bilaga 3.

¹³⁹ Se Bilaga 4.

Knutson framhäver även vikten i att agera direkt och att hjälpen behövs fort. Det visar på att hon bryr sig om de drabbade och den direkta aktionen kan tänkas efterfrågas av publiken samt de drabbade. Det påverkar hennes ethos positivt och får henne att framstå som engagerad.

Actio

Lottie Knutson börjar prata innan hon och de andra på presskonferensen hunnit sätta sig ned. Det ger ett intryck av att hon har bråttom och vill sätta igång med informationen, Det ger henne ett energiläckage när störande moment påverkar att fokus inte stannar vid budskapet.

02.51 L står upp och inleder, klippet avbryts sedan av en reporterröst från TV 4:

”- Då börjar vi för frågor..*avbryts*.. om ni inte har någon väldigt specifik, vi kommer göra en turordning efteråt..”

03.03 L fortsätter och överröstas av TV 4 rösten:

”.. så alla får sina svar.”

03.04 L sitter ned och pratar mot P. Hon rör sig framåt i stolen mot P. Hon blinkar snabbt:

”- Det vi kan konstatera och är det oerhört allvarliga är: **Det här räcker inte.** Dom här evakueringsflygen som vi har en möjlighet att sätta in, som Fritidsresor har satt in. Dom sammanlagt åtta flygen. **Dom räcker inte.**”¹⁴⁰

När hon sedan börjar tala och längre står och förbereder sig blir budskapet tydligare. Knutson talar i ett högt tempo, utan pauser och uttrycker inga avbrott eller tveksamheter. Tempot ger en känsla av att hon har tidsbrist och tillsammans med hennes tidigare kroppsspråk då hon börjar prata innan hon hunnit sätta sig förmedlas en stress. Det höga tempot kan dock ge ett anspänt intryck och gör att publiken får svårt att följa med i den höga farten.¹⁴¹ Detta påverkar hennes ethos till viss del negativt, men stressen överensstämmer med hennes budskap om direkt agerande och därmed framstår hon som trovärdig.

Det höga tempot bidrar även med att hon inte tar några pauser, vilket gör att budskapet förs fram fort. En paus hade bidragit till att betona vikten av det som sägs vilken kan uppfattas som en brist hos Knutson. Mral menar att pauser är viktiga för att betona budskapet.¹⁴² Hon har ingen variation i tempo eller flöde, vilket ger henne en brist på dynamik. Knutson kan tänkas sakna kontroll över kroppsspråket och tempot på grund av den stressade situationen, vilket kan stärka hennes ethos. Det finns ingen tid för henne att fundera på vad hon gör, hon bara agerar.

---

¹⁴⁰ Se Bilaga 4.

¹⁴¹ Gelang, (2008) s. 211.

¹⁴² Mral, (2013b) s.120.

03.27 Kameran återgår till presskonferensen och L pratar fort:

”...Där har vi lämnat information till dom svenska myndigheterna och vi hoppas och ber att man så **fort som möjligt** sätter in extra resurser för **ambulansflyg** och tar hem dessa svenskar.”¹⁴³

Knutson uttrycker inga tveksamhetsmarkörer och avbryts aldrig. Det ger henne ett säkert framträdande och får henne att verka trovärdig. Hon behöver inte fundera på vad hon ska säga utan svarar direkt och tvekar aldrig. Det visar att hon har kunskap om situationen och dess omfattning vilket stärker hennes ethos.

Knutson betonar vissa ord och det ger fokus till vad som är viktigast i budskapet, menar Mral.¹⁴⁴ Detta kompenserar för hennes höga tempo och brist av pauser samt ger en tydlighet till hennes engagemang. Betoningarna förmedlar hennes inställning till vilka åtgärder som bör vidtas och ökar hennes trovärdighet i situationen.

Stressen fortsätter att förmedlas då Knutson ständigt blinkar snabbt när hon talar. Hennes ögonkontakt är stadig, men hon har snabba ögonrörelser och blinkar under nästan hela intervjun och presskonferensen. Blinkningarna kan tänkas kopplas till att hon inte vet vad hon egentligen håller på med eller att det kan vara en reaktion på den stress situationen skapat. Knutson stod inför enorma krav med en förväntning från Regeringen att ta hand om de drabbade och att situationen ständigt förvärrades.¹⁴⁵ Blinkningarna ger däremot inget energiläckage utan bidrar snarare med att förmedla den känsla om att ett snabbt agerande behövs och uppfattningen om att hon saknar kontroll över situationen motverkas, vilket gör henne trovärdig.

01.38 L visas i bild och ser inte in i kameran, utan på reportern. Hon nickar med huvudet:

”- Vi har just tagit oss in i Khao Lak och där är det ju rena nödräddningarna.. *höjda ögonbryn och blinkande ögon*.”¹⁴⁶

Trots ögonblinkningarna förmedlar Knutson ett allvar inför den rådande situationen med sin stadiga ögonkontakt på den hon talar med. Hon tittar aldrig in i kameran, utan fokuserar på den närvarande reportern.¹⁴⁷ Detta ger henne fokus och en intensitet på den tilltalade och får mottagaren att lyssna aktivt menar Grinde Lindqvist.¹⁴⁸

Knutson innehar ytterligare rörelser som hänger med i ett flygande tempo. Hon nickar på huvudet för att betona och skakar även på huvudet där hon ej instämmer. Hon använder sig

---

¹⁴³ Se Bilaga 4.

¹⁴⁴ Mral, (2013b) s.120.

¹⁴⁵ Se Bilaga 1 och 4.

¹⁴⁶ Se Bilaga 3.

¹⁴⁷ Se Bilaga 3 och 4.

¹⁴⁸ Grinde, Lindqvist (2008) s. 329.

därmed av samtalsstöd som styrker hennes budskap och betonar det viktiga och höjer hennes ethos, då kroppsspråket överensstämmer med budskapet. Hon rör sig mycket fram och tillbaka. Det ger henne ett nervöst intryck, men även stressat och det överensstämmer med det budskap hon för fram. Samstämmigheten mellan kroppsspråk och budskap ger henne ett högt ethos, då hon visar att det är viktigt med ett snabbt agerande och framstår mer som aktiv, än osäker.

Lottie Knutson använder handgester som utförs i en hög hastighet. Handgesterna stör budskapet och går för fort för att kunna uppfatta, det blir till ett moment som uppfyller den stress hon förmedlar men bidrar dock till energiläckage som reducerar hennes fokus. De snabba rörelserna och det höga tempot förmedlar en positiv attityd inför det inträffade där aktivt agerande behövs. Det finns ingen passivitet i hennes actio och den stadiga blicken förmedlar allvaret i situationen, vilket publiken förmodligen förväntar sig.

Knutson dra undan luggen i en intervju. Gelang menar att detta är en berörande gest som uppstår ur ett behov, att exempelvis rätt till håret.¹⁴⁹ Detta ger till viss del ett oseriöst intryck och även osäkert, då hon i denna pressade situationen fokuserar på att ordna håret. Det kan även tänkas ge henne ett uttryck av irritation då hon drar undan håret med en väldig fart och att luggen därmed stör henne i intervjun. Håret kan tänkas störa henne i förmedlingen av det arbete som hon leder i de drabbade områdena och därför drar hon snabbt undan det.

01.50 L pratar och drar undan luggen.
”..evakuera..”¹⁵⁰

Knutson förmedlar inga känslor, hon har ett allvarsamt och bestämt uttryck. Däremot kompenserar Knutson genom att visa sitt engagemang och agerande för mottagarna. Hon förmedlar inga känslor av sorg i sitt actio, men hon uttalar explicit vad de drabbade står inför och vad Fritidsresor gör. Därmed har hon fokuserat på att visa ett agerande, snarare än känslomässigt deltagande i situationen.

Attityder

Den attityd Lottie Knutson förmedlar är positiv. Hon uttrycker ett verbalt hjälpande och detta avspeglas även i hennes actio. Hon uttrycker ett direkt agerande och hennes kroppsspråk visar på en stress samt att hon är pressad. Detta stärker hennes ethos och genom både

---

¹⁴⁹ Gelang, (2008) s.84.

¹⁵⁰ Se Bilaga 4.

nyhetsinslaget samt presskonferensen visar kroppen på det budskap som framförs, vilket Gelang menar är viktigt för att framstå som trovärdig.¹⁵¹

Knutson framhäver det som kan tänkas efterfrågas av publiken och informerar om resebolagets insatser, vilket lugnar mottagarna. Det påverkar ytterligare hennes positiva attityd och visar att hon inte tar ett avstånd till det inträffade. Hon har anpassat sitt actio samt budskap till kontexten vilket höjer hennes trovärdigt, då hon uttrycker sig passande.

Knutson är aldrig tveksam och får fram sitt budskap i ett flygande tempo. Det visar på hennes positiva attityd att agera snabbt och finnas till för de drabbade. Förståelsen för situationen stärker hennes ethos och därmed hennes positiva attityd.

Knutson förmedlar inga känslor, varken verbalt eller icke-verbalt till skillnad och det kan tänkas ge henne en negativ attityd då publiken kan önska sig ett personligt känslöengagemang. Dock fungerar det att inte förmedla känslor då hon fokuserar på att visa handlande och på så vis stärka den positiva attityden.

Knutson har en stadig ögonkontakt, bortsett från ett antal blinkningar som kan tänkas vara en reaktion på stressen och därmed inte stör i förmedlingen av en positiv attityd. Ögonkontakten stärker den positiva attityden och uppfattas som att hon ej tar avstånd till det inträffade samt förstår allvaret.

Hennes verbala budskap uttrycker tydligt en hjälpande attityd och hennes kroppsspråk visar på vikten i en snabb aktion vilket ger henne en positiv attityd. Hon visar välvilja oavsett givetvis är ett kännetecken för en positiv attityd.¹⁵²

8. Slutsatser

Regeringen försöker förmedla en positiv attityd genom Freivalds inbjudande och Perssons deltagande hållning. Dock fallerar detta då budskap och actio inte är riktigt överensstämmande. Därmed kan tänkas att publiken tolkade deras framförande som negativa attityder och utifrån detta kritiserade regeringen. Regeringen framhåller att de arbetar och utför åtgärder men ger inga konkreta lösningar eller informerar om hur de ska hjälpa de drabbade på plats.

---

¹⁵¹ Gelang, (2008) s.25.

¹⁵² Mral, (2013b) s.113.

De uppfattades som oberörda och oengagerade samt försvarande, vilket inte var anpassat till decorum. Freivalds framstod inte som trovärdig då regeringen inte hade någon beredskap vilket påverkade hennes ethos negativt. Samtidigt visade Persson inte något känslomässigt engagemang när han verbalt uttryckte sitt medlidande med de drabbade.

Därmed kan slutsatsen dras att den negativa attityden förmodligen påverkade regeringens ethos negativt och var en del i att medierna och medborgarna uppfattade aktörerna på ett negativt sätt.

De slutsatser som kan dras av kungen och Fritidsresor är att de båda förmedlar en positiv attityd, men på olika sätt. Bernadotte framhäver sitt personliga känslöengagemang och förståelsen för situationen medan Knutson fokuserar på att informera om de ageranden som utförts samt krävs. Actio och budskap hänger samman hos båda aktörerna, vilket stärker deras ethos och trovärdighet. De ger lösningar för hanterandet av krisen och visar på deltagande samt engagemang.

Således kan slutsatsen dras att uppfattningen av kungens och Fritidsresor positiva attityd påverkade deras ethos i positiv riktning samt överensstämmer med den bild medierna uppfattade och gav av dem.

9. Diskussion och vidare forskning

Utifrån resultaten har vikten att förmedla en attityd som överensstämmer med situationens krav framkommit. Positiva attityder fungerar övertygande i en kris genom att inte vara avståndstagande. En positiv och en negativ attityd kan förmedlas på skilda sätt och behöver inte fungera liknande i olika situationer, vilket betyder att anpassningen till decorum är av stor vikt.

Uttolkande av attityder är komplicerat och att dra raka slutsatser angående materialet kan med säkerhet vara svårt. Attityder är en tolkningsfråga och förförståelser påverkar uppfattningen. Dock har attitydyttringar stor påverkan på förtroende samt ethos och borde tas med som en medvetenhet i vidare studier. Attityder kan vara svåråtkomliga och analys problematiskt, men precis som doxa påverkar det mottagandet. Mral diskuterar detta i sin studie och även att det är enormt svårt att utläsa om en attityd är medveten eller omedveten respektive sann eller falsk.

Bruhn framhöll vikten av uppfattningen av attityder i skapandet av ethos och resultaten i denna uppsats visar på att attityden hade en påverkan på trovärdigheten. Därmed kan det tänkas vara utgångspunkter för mediernas och medborgarnas reaktioner. Dock ska tilläggas att fler komponenter kan ha spelat in i uppfattning. Exempelvis det faktiska agerandet, där Fritidsresor satte in direkta resurser medan regeringen arbetade mera passivt till en början. Detta framkommer i min analys och även i förmedlingen av attityder.

Medierna påverkade allmänhetens uppfattning av de skilda framträdandena och aktörerna och därmed kan mediernas urval av vad som belystes vara en intressant aspekt att undersöka. En framinganalys på materialet och på ett större urval för att se hur medierna arbetade med framing och hur det påverkade mottagandet skulle därmed vara ett viktigt komplement. Medierna har en enorm makt i en kris då dessa för fram den mesta av informationen och kvantitativa studier har utförts, men en framinganalys hade varit intressant för att få fram de ”inramningar” medierna skapade av karaktärerna

10. Sammanfattning

Denna uppsats handlar om tsunamikatastrofen som drabbade Sydostasien julhelgen 2004. Över 230 000 människor saknas efter flodvågen, 500 av dem var svenskar. 10 år senare är fortfarande krishanteringens av intresse för diskussion och forskning.

I uppsatsen analyseras statsminister Göran Perssons, utrikesminister Laila Freivalds, Kung Carl XVI Gustaf Bernadottes samt Fritidsresors informationsdirektör Lottie Knutsons framträdanden. Syftet med uppsatsen var att finna huruvida de attityder som förmedlades under de första dagarnas presskonferenser bidrog till den uppfattning om deras ethos som medierna presenterade. Uppsatsen analyserade de verbala och icke-verbala uttrycken för att således finna attitydyttringar. Den teori som används är klassisk retorik, Bitzers teori om den retoriska situationen och teorier om attitydbegreppet.

Slutsatserna har visat att regeringen förmedlade en negativ attityd inför det som inträffade och det kan ha bidragit till bilden medierna gav. Attitydförmedlingen påverkade regeringens ethos negativt och kan ha varit en grund i den kritik de mötte. Kungen och Fritidsresors Lottie Knutson förmedlade i motsats till detta en positiv attityd genom att visa på personligt deltagande, förståelse och aktivt agerande. De visar på en positiv attityd på skilda sätt, men utdelningen blir densamma: De hyllades!

Käll- och referensförteckning

Otryckta källor

Hemsidor

Dagens Nyheter, ”230,000 människor blev offer för tsunamin”, Publicerad 2008-12-26 12:55, <http://www.dn.se/nyheter/varlden/230000-manniskor-blev-offer-for-tsunamin/> Hämtad 2014-04-04 14.07.

Nationalencyklopedin, ”Carl XVI Gustaf”, <http://www.ne.se/lang/carl-xvi-gustaf> Hämtad 2014-04-04 15.00.

Nationalencyklopedin, Gustafsson, Agne, ”Göran Persson”, <http://www.ne.se/lang/goran-persson/282274> Hämtad 2014-04-04 14.46.

Nationalencyklopedin, Järtelius, Arne, ”Flodvågskatastrofen”, <http://www.ne.se/lang/flodvagskatastrofen> Hämtad 2014-04-04 10.24.

Presskonferenser och nyhetsinslag

Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte, ”Tsunamikatastrofen i Sydostasien”, Kungahuset, Publicerad 2004-12-29, <http://www.svtplay.se/klipp/91906/tsunamikatastrofen-i-sydostasien> Hämtad 2014-03-27 13.45.

Laila Freivalds, Göran Persson m.fl., ”Presskonferens 27 december 2004”, Presskonferenser om läget i de katastrofdrabbade områdena i Asien 27/12 – 30/12 2004, Regeringskansliet, Statsrådsmyndigheten, Publicerad 2004-12-27.

Lottie Knutson i TV 4 Nyhetsmorgon, ”Hur hanterade Fritidsresor krisen i Thailand?”, Publicerad 26 december 2009, http://www.tv4play.se/program/nyhetsmorgon?video_id=900762 Hämtad 2014-05-09 13.26.

Lottie Knutson i SVT Rapport, ”Regeringens presskonferens 27 december 2004”, SVT, Publicerad 2008-11-05, <http://www.svtplay.se/klipp/70824/regeringens-presskonferens-27-12-2004> Hämtad 2014-03-20.

Transkriptioner

Doktorand Söderlindh, Linda ”Presskonferens nr.1”, Opubl. Finns i författarens ägo. Örebro Universitet.

Uppsatser

Bruhn, Tommy, (2012) ”Attitydproblem: Om attityduttryck och deras retoriska funktioner”, Örebro Universitet.

Tryckta källor

Litteratur

Ad Herennium: de ratione dicendi ad C. Herennium, (2005) Omarb. utg. Åstorp: Retorikförlaget.

Aristoteles, Översättning av Akujärvi, Johanna och Introduktion av Grinde, Lindqvist, Janne, (2012) *Retoriken*, Ödåkra: Retorikförlaget.

Bitzer, F. Lloyd, (1968) "The Rhetorical Situation", *Philosophy & Rhetoric 1:1*, Pennsylvania State University Press.

Elmelund, Kjeldsen, Jens, (2008) *Retorik Idag*, Lund: Studentlitteratur.

Falkheimer, Jesper, (2007) "Förtroende i kris", Publicerad i *Retorikmagasinet 33*, Ödåkra: Retorikförlaget.

Falkheimer, Jesper & Heide, Mats & Larsson, Lars-Åke, (2009) *Kriskommunikation*", Stockholm: Liber.

Grinde, Lindqvist, Janne (2008) *Klassisk retorik i vår tid*, Lund: Studentlitteratur.

Gelang, Marie, (2008) *Actiokapitalet – retorikens ickeverbala resurser*, Åstorp: Retorikförlaget.

Grandien, Christina & Nord, Lars & Strömback, Jesper, (2005) *Efter flodvågskatastrofen - Svenska folkets åsikter om och förtroende för myndigheter, medier och politiker*, Krisberedskapsmyndigheten.

http://www.krisinformation.se/web/upload/Krisinformation.se/Krisberedskap/tidigare_handelser/efter_flodvag_temaser-2005-4.pdf Hämtad 2014-03-14 11.49.

Hart, Roderick. P & Daughton, Suzanne. M, (2004) *Modern rhetorical criticism*, 3. Ed, Boston: Pearson/Allyn & Bacon.

Jenks, Christopher, Joseph, (2011) *Transcribing Talk and Interaction: Issues in the Representation of Communication Data*", Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

Karlberg, Maria & Mral, Brigitte (1998) *Heder och påverkan – Att analysera modern retorik*, Stockholm: Natur och Kultur.

Larsson, Lars-Åke, (2008) *Kris och lärdom – Riskommunikation från Tjernobyl till tsunamin*, Örebro Universitet.

Mral, Brigitte, (2010) "Attitude Matters – Attitydyttringar som retoriska medel", *Rhetorica Scandinavia* no.56, Åstorp: Retorikförlaget.

Mral, Brigitte & Vigso, Orla, (2013a) *Krisretorik - Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Mral, Brigitte, (2013b) "Attityder som retoriska medel" i Mral, Brigitte & Vigso, Orla, *Krisretorik - Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap..

Mral, Brigitte, (2013c) "Retorik, risk och kris" i Mral, Brigitte & Vigso, Orla, *Krisretorik- Retoriska aspekter på kriskommunikation*, Ödåkra: Retorikförlaget & Myndigheten för samhällsskydd och beredskap..

Rosengren, Mats, (2003) *Doxologi - En essä om kunskap*, Ödåkra: Rhetor förlag.

Ödman, Per-Johan, (2007) *Tolkning, förståelse och vetande – Hermeneutik i teori och praktik*, Stockholm: Norstedts.

Bilagor

Bilaga 1 – Presskonferens: Göran Persson och Laila Freivalds

Presskonferens från Regeringen: Läget i de krisdrabbade tsunamiområdena i Sydostasien
2004-12-27 15.00.

Längd: 10 minuter och 40 sekunder.

Medverkande: Statsminister Göran Persson, Utrikesminister Laila Freivalds och Biståndsminister Carin Jämtin, samt UD:s representanter: Eva Wallner Brundin (chef för asienheten), Nina Ersman (pressansvarig) och Jan Nordlander (chef för konsulära enheten).

S: Statsminister Göran Persson

U: Utrikesminister Laila Freivalds

P: Press

00.03 S nickar och inleder. Han kollar ut över rummet medan de andra gör sig redo. P fotograferar och ett klickljud hörs. S håller händerna knutna och masserar dessa. S har ett allvarligt ansiktsuttryck:

”- Välkomna till denna presskonferens med anledning **aa-v** *tittar ned i manus* naturkatastrofen i Asien som har en så omfattning så att den är **svår** *nickar* att riktigt ta till sig och **förstå**..”

00.18 S fortsätter och masserar fortfarande händerna samt låter dem vara knutna. Han har ett lätt leende:

”- .. Bilderna från **katastrofområdet** .. flera områden, är chockerande, fruktansvärda. Det är en mardröm som tiotusentals människor fortfarande är **mitt uppe i**. Flodvågen har sköljt över populära svenska resmål, vi vet att väldigt många svenskar finns i området, det rör sig om mer än tiotusen personer..”

00.45 S andas in, suckar och fortsätter sedan. Hans blick är först ned i bordet för att sedan lyftas samtidigt som han ändrar mikrofonen. Sedan sätter han armarna i kors:

”- Jag lider med alla dom som mist sina anhöriga i **katastrofen**, och med alla dom som just nu förtvivlat söker efter familjemedlemmar och närstående..”

00.55 S nickar:

”-..i detta kaos.”

00.57 S andas in djupt och tittar upp samt sedan ned i manus:

”- Uppgifterna om omkomna och skadade är ännu bristfälliga. Ett tillfälligt ambassadkontor har inrättats i Phuket för att hjälpa **svenskar** på plats. Resebolagen och utrikesdepartementet arbetar för att samla information och..”

01.01 S nickar:

”- ..hjälpa nödställda..”

Tiden saknas sedan på videon.

S släpper händerna ur sitt korsgrepp, andas ut och fortsätter samt pillar på manus:

”- Kommunikationerna är **dåliga**, det kommer att ta tid att få all kunskap. Ännu en tid kommer **ovissheten** att bestå för många svenska familjer här hemma.”

S lyfter blicken, vänder blad på manus och andas ut:

”- **Andra** får just nu hem vänner och släktingar som är chockade..”

S lägger armarna i korsläge och fortsätter:

”..Hemtransporterna har börjat idag, och de bär med sig skakande upplevelser och stor sorg..../. Vi får alla försöka att vara ett **stöd** i det arbete som nu förestår för dom och för oss.”

S andas in och fortsätter:

”- Dödssiffrorna är redan **ofattbart höga** och dom kommer **att stiga** *nickar*../. Många drabbade områden är också tätbefolkade och **fattiga**.”

S ser ned i manus och sedan upp. Han fortsätter sedan på detta vis och nickar:

”- Vi sänder vårt djupa **deltagande** till dom drabbade länderna och deras befolkningar. Svensk katastrofhjälp kommer att kanaliseras till området, **främst** till Sri Lanka som drabbats mycket hårt. FN samordnar hjälpbehoven. Vi vet ännu inte katastrofens omfattning. Vi fortsätter nu att arbeta med att samla kunskap om situationen för alla dom svenskar som finns på plats, också med att sända relevant hjälp till alla dom som har drabbats.”

S fortsätter och har ett lätt leende. Han nickar avslutande:

”- För att svara på era frågor idag så finns utrikesminister Laila Freivalds, biståndsminister Carin Jämtin och UD:s representanter Eva Wallner Brundin, Nina Ersman och Jan Nordlander på plats. Vi är beredda att svara på era **frågor**.”

Pressen inleder utfrågningen och börjar med statsministern.

P ställer fråga till S:

”- Göran Persson. Vilket är det antal döda svenskar som ni känner till just nu?”

S svarar:

”- Det **talas** just nu om ett tiotal men jag tycker att det är ..//..”

S vrider huvudet och nickar snett för att sedan fortsätta. Han ger en rejäl nickning till avslutning:

”-...lite **vanskligt** att binda sig för en siffra. Jag är rädd för att den kan komma att **stiga**../. hur mycket törs jag inte spekulera om.”

P:

”- Hundratals, kanske tusentals svenskar väntar där nere på att flygas hem, har regeringen tagit några initiativ för att underlätta hemresan?”

S svarar och nickar:

”- Har vi inte gjort. Vi bedömer att just hemfärden från flygplatsen fungerar med hjälp av dom resebolag som finns. Det går nu **tomma** plan ner till framförallt Thailand för att hämta hem

svenskar. Det är däremot så att transporterna **in** till flygplatserna och **information** om läget runt omkring turistorterna som är den *nickar* punkten i det här sammanhanget som är svag.”

P:

”- Det finns andra uppgifter om att folk inte kommer hem så snabbt som de kan och att finska regeringen har uppmanat Finnair att sätta in extra plan för att få hem sina finska turister. Hade det inte funnits skäl för regeringen att ta några motsvarande initiativ?”

S svarar och nickar med huvudet åt olika håll:

”- **Kommer** inte att tveka om vi får den typen av förfrågningar.”

P frågar utrikesministern:

”- Hur tycker du, Laila Freivalds, att beredskapen på UD har fungerat dom här dagarna? Vi har fått åtskilliga meddelanden från anhängiga som inte har kommit fram överhuvudtaget till UD, ni har till och med länge uppgett regeringskansliets växelnummer som enda telefonnummer.”

U nickar och blinkar med ögonen för att sedan svara. Hon har en allvarsam min:

”- Ja, vårt växlar har varit **oerhört** belastad.”

U fortsätter, lyfter på ögonbrynen och rynkar pannan:

”- Vi har nog aldrig råkat ut för någonting så omfattande som det här..”

U skakar på huvudet för att sedan börja nicka:

”..så att det har varit upptaget *rynkar på pannan* och det har tagit **lång tid** att komma fram.”

U fortsätter med händerna knutna. Hon nickar och blinkar med ögonen genom hela anförandet:

”- Vi har nu fått *ehh* hjälp med *ehh* *blinkar kraftigt* att förbättra tekniken, vi har ett telefonnummer till nu så att vi har nu bättre **möjligheter** *nickar* att, att tala med dom människor som ringer, men vi uppmanar också människor att använda sig utav e-mail och utav fax. För det är viktigt att dom lämnar uppgifter om saknade och sådana som dom har fått kontakt med så att vi kan få så småningom listor som är *lyfter på ögonbrynet* tillförlitliga om dom människor ../.. som är återfunna och vilka som **saknas**.”

P frågar U igen:

”- Även vid relativt begränsade olyckor ute i landet brukar snabbt kommunala kriscentra upprättas, hade det inte ha varit på sin plats med ett nationellt kriscentrum för en sån här katastrof?”

U nickar hela tiden och svarar:

”- Omedelbart när vi fick klart för oss att detta hade hänt så inkallades ju personal och det bildades ett **kriscentrum** här på UD som tog tag i framförallt frågan att säkerställa att *eh* det fanns personal *nickar och rynkar ögonbrynen* nere på dom drabbade ställena, **att** se till att våra ambassader, våra konsulat att dom hade..”

U fortsätter och öppnar händerna samt nickar:

”- ..möjlighet att utföra hjälpen till dom drabbade människorna **omedelbart**. Det arbetet sattes igång med en gång.”

P fortsätter utfrågningen av U:

”- Fast researrangörerna säger ju att UD är svårt underbemannat på plats, att det skulle kunna vara tiodubbelt mer personer.”

U svarar och skakar lätt på huvudet:

”- Ja, vi har naturligtvis **inte** *öppnar upp händerna och rynkar på pannan* bemanning som klarar en sån här situation omedelbart men vi har fått hjälp utav ambassader från närliggande **länder** *nickar och öppnar händerna* och vi har skickat, *eh* ner människor från Stockholm och även frivilliga har ställt upp så att vi har fått lite bättre bemanning på plats *nickar och markerar med händerna*.

U fortsätter med rynkad panna och öppna händer. Hon skakar sedan på huvudet:

”- Men det är naturligtvis fortfarande **ohyggligt arbete** som måste utföras och vi har ju inte människor **på plats normalt** som kan hantera nåt sånt här.

Utfrågningen av Freivalds fortsätter med fler frågor

P ställer ytterligare en fråga:

”- Men borde ni inte kunna åtminstone svara mot så elementära krav som att när folk ringer och vill ha stilla sin oro att dom åtminstone ska kunna mötas av något annat än ett telefonmeddelande?”

U öppnar händerna, lyfter på ögonbrynen och rynkar på pannan. Hon nickar ständigt:

”- Den **omfattningen** som det här utlöser *drar huvudet lätt bakåt* av **telefonsamtal** är det svårt att ha *skakar på huvudet* en klar beredskap för i varje läge. Men det **viktiga** *nickar snett* är ju att omedelbart sätta in åtgärder för att kunna **öka** kapaciteten och det har vi gjort nu *nickar till avslut*.”

Kameran vilar sedan på Freivalds som ser besvärat ut i rummet och sväljer lätt. Statsministern frågar sedan om ytterligare sakinformation från Freivalds och Jämtin.

S avslutar med armarna i kors på bordet:

”- Ytterligare kunskap byggs hela tiden upp och det är naturligtvis så att det är fruktansvärda uppgifter som, som, som strömmar in från dessa drabbade områden... *Ehmm* Vi kommer därför att inom **två timmar, klockan fem**, att ha ytterligare en presskonferens där vi summerar upp det aktuella läget... Och där också statssekreterarna Lars Danielsson och Hans Dahlgren kommer att gå igenom det organisatoriska arbetet som bedrivs och också svara på era frågor. Tack så mycket.”

Statsministern nickar till avslut och reser sig ur stolen.

Bilaga 2 – Presskonferens: Carl XVI Gustaf Bernadotte

Presskonferens från Kungahuset: Tsunamikatastrofen i Sydostasien 2004-12-29. Klockslag ej angivet.

Längd: 9 minuter och 51 sekunder.

Medverkande: Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte och press.

K: Kung Carl XVI Gustaf Bernadotte

P: Press

00.00 K ser ned i bordet och kollar snabbt upp:

”- **Annandagjul** vaknade vi till..”

00.03 K ser ned i bordet:

”- ..nyheter från andra sidan jordklotet.”

00.07 K ser upp och ser sedan ned:

”- **Med**../.. chockartade rapporter.. och bilder.”

00.13 K ser upp och sedan ned:

”- Från en../.. **ofattbar** naturkatastrof../..”

00.16 K ser upp och sedan ned för att sedan se upp:

”- **Flodvågen** som utan förvarning och med../..”

00.20 K ser ned och ser sedan upp:

”-..en enorm **kraft**../.. hade drabbat stora delar av Sydostasien..”

00.26 K ser ned och ser sedan upp:

”-..och dess befolkning..”

00.28 K ser upp och rynkar pannan:

”-.. drabbade också **oss.. familj, släkt och vänner**../..”

00.30 till 1.39 K fortsätter prata om de drabbade svenskarna i Sydostasien.

01.39 K ser ned i bordet:

”- Mina tankar../.. går till alla..”

01.41 K ser upp:

”- Er..”

01.44 K ser ned i bordet:

”- Som på många olika sätt visar..”

01.46 K ser upp och himlar snabbt med ögonen:

”- ..som på många sätt visar med../..känsla.”

01.48 K ser ned i bordet:

”- Engagemang och mod..”

01.50 K ser upp:

”- ..att hjälpa dom../..”

01.51 K ser ned i bordet och vrider huvudet lätt åt höger:

”- ..som just nu lider och har det..”

01.52 K ser upp snabbt och sedan ned i bordet:

”- ..svårt..//”

01.55 K ser upp:

”- **Vi** e många..”

01.56 K ser ned i bordet:

” - ..som följer ert arbete och önskar er all tänkbar..”

02.01 K ser upp:

”- ..kraft och **uthållighet**..”

02.03 K ser ned:

”//”

02.05 K andas in och ser upp för att sedan se ner:

”- **Jag delar** sorgen med er..”

02.10 K ser ned och rösten skakas:

”- ..som drabbats av förlust, av nära och kära..//..”

02.14 K ser snabbt upp och sedan ned, rynkar pannan:

”- Och vill på detta sätt framföra **mitt** och **min familjs**..”

02.20 K ser upp och nickar till avslut:

”- ..**djupaste deltagande**..//.. **Tack**..”

02.23 Pressen inleder utfrågning av Kungen.

04.06 P talar till K och K ser på P:

”- Det har ju framträtt lite kritik mot sakt-senfärdig aktion från regeringen och från myndigheter.. *Öh* Har Kungen synpunkter på det?

04.17 K andas in, skakar på huvudet, vrider sig och ser ned i bordet för att sedan se ut mot rummet:

”- Nej, *host* jag vill inte ha några synpunkter i, i det här skedet för jag tror att alla gör så gott dom **kan**..”

04.22 K ser på P som ställt frågan samt rynkar pannan:

”- Och, det e, e.

04.23 K ser upp:

”- Det är ju en katastrof och de e över vad..”

04.25 K nickar åt vänster och ser ut i rummet:

”- ..man kanske, kanske kan klara av i såna här sammanhang.”

04.27 K ser på P som ställt frågan:

”- Och ../.. alla gör så gott dom kan, det är det enda jag kan säga.”

04.30 K nickar mot P och sväljer.

04.31 P frågar K. K rör sig åt sidorna:

”- Kungen var ju som sagt på statsbesök i Thailand för bara några år sen. Känner Kungen igen sig på de här bilderna, dom här trakterna som vi ser skymta förbi i katastrofområdena?”

04.40 K andas in och svarar, nickar till avslut:

”- Jag har varit i andra sammanhang i dom här.. områdena, ja.”

04.43 K slickar sig om munnen och fortsätter nickande:

”- Och ja, det är klart, man man, jag känner igen området.”

04.46 K fortsätter:

”- Och de e..”

04.47 P avbryter och säger något ohörbart.

04.48 K fortsätter samt nickar och rynkar pannan:

”- Och det är självklart våldsamt skakande för oss alla tror jag.”

04.52 K fortsätter och har rynkad panna samt rycker med ena ögonbrynet:

”- Och det är väl just när man känner igen det och känner med alla som lider och../..många som har..”

04.59 K rynkar på ögonbrynet och fortsätter:

”- ..fått.. *ehm* otäcka upplevelser och kommer vara långt, ta lång tid att bearbeta å..”

05.04 K vrider huvudet lätt åt vänster, andas in och tittar åt ett annat håll i rummet.

05.05 K fortsätter och rör sig i stolen samt andas in och rynkar pannan:

”- ..och det är väl det som är svårt just nu och att jag tror vi alla skall hjälpas åt.”

05.08 K fortsätter:

”- Och det e väl många som känner att..”

05.12 K rynkar pannan och ser mot P:

”- ..vi inte kan göra mycket nu, när vi sitter här hemma i Sverige. Det e på andra sidan jordklotet..//”

05.16 K fortsätter och ser med jämna mellanrum på P:

”- **Men** jag tror att vi kan **hjälpas åt, tillsammans**, när de anhöriga som kommer tillbaka.”

05.24 K fortsätter med rynkad panna:

”- Och har upplevt svåra, svåra och kanske förlorat vänner och familjemedlemmar.

05.29 K fortsätter:

”- Att då ska vi hjälpas åt att tala med varandra *andas in* och vara nära varandra och så att dom känner värmen och tillit.”

05.37 K nickar och ser mot P:

”- Och det tror jag, tror jag är otroligt viktigt. Och det, det kan vi hjälpa till med.”

05.41 P frågar K och K andas in djupt samt rör sig i stolen:

”- Planerar Kungen att göra nån, nån annonsera någon egen insats för att. Åka runt eller?”

05.49 K svarar, rynkar pannan och andas ut samtidigt som P ingriper med ohörbart:

”- Vi får väl se hur utvecklingen går. Vi vet ju fortfarande inte hur många det e som har **omkommit**..”

05.55 K fortsätter och låter blicken falla till bordet för att sedan se på P:

”- ..av kända skäl. Det är svårt att få fram, det e stora områden och ovissheten *rapliknande ljud* är förstås.. väldigt stor..”

06.04 K fortsätter och nickar och sväljer:

”- ..än vi fått sett innan..”

08.21 P ställer ny fråga:

”- Vad är viktigast som borde ske nu tycker Kungen?”

08.22 K andas in och tar en paus.

08.24 K svarar och nickar ned mot bordet för att sedan lyfta blicken:

”- **Ja-a**, det viktigaste som jag vet nu är väl nu att regeringen med andra myndigheter jobbar på att försöka hjälpa../..och bistå alla dom..”

08.33 K andas in och fortsätter med blicken mot bordet för att sedan lyfta den kort:

”- ..dom som har svårigheter, och framförallt på platsen..”

08.36 K fortsätter:

”- ..och få-å, få hem så många svenskar som möjligt..”

08.41 K fortsätter med blicken riktat nedåt:

”- Och framförallt de../.. skadade och, men det vet jag också..”

08.46 K lutar sig bakåt och tittar nedåt. Han rör sig sedan i stolen:

”- ..att det går ner, kommer att gå ner olika transportplan som har sjukvårds../ som har sjukvårdskapacitet..”

08.53 K fortsätter och nickar omgående:

”- Och kommer att flyga hem så många som möjligt och det går ju räddnings../..räddnings../ räddningstjänsten så de flyger väl också ner ett antal människor som kan hjälpa till..”

09.03 K nickar och fortsätter:

”- ..att ta hand om och, och göra nytta därnere..”

09.07 K sväljer och tittar mot P.

09.09 K ser på P samt nickar till avslutning:

”- Så jag tror att alla gör det yttersta som går att göra just nu... under den uppkomna situationen som finns just nu.”

09.14-09.51 P avslutar med en fråga till K och presskonferensen avslutas med uttalanden av K.

Bilaga 3 – SVT 1: Lottie Knutson

Nyhetsinslag från SVT 1 i samband med sändning av Regeringens presskonferens 2004-12-27. Klockslag ej angivet.

Längd: Hela klippet är 20 min, Lotties inslag börjar på 01.30 och avslutas 02.00.

Medverkande: Lottie Knutson.

L: Lottie Knutson

Nyhetsuppläsaren inleder om läget i Thailand och bilder övergår sedan från katastrofområdena med Lotties röst i bakgrunden

01.30 L pratar samtidigt som bilder visas:

”- Vi koncentrerar oss på tre saker egentligen, nere i **Phuket**, så är det mycket hjälp till folk som varken har pengar till kläder eller mat. Så det är rent fysisk påtaglig hjälp.”

01.38 L visas i bild och ser inte in i kameran, utan på reportern. Hon nickar med huvudet:

”- Vi har just tagit oss in i Khao Lak och där är det ju rena nödräddningarna.. *höjda ögonbryn och blinkande ögon*.”

01.43 L fortsätter och blinkar med ögonen samt rör handen:

”-..där försöker vi evakuera alla som inte har nånstans att bo, **och det är väldigt många..**”

01.46 L blinkar snabbt med ögonen och rör på huvudet. Hon lägger det på sned och andas in:

”-..och så samtidigt så letar vi ju flygplan för att kunna..”

01.50 L pratar och drar undan luggen.

”..**evakuera..**”

01.51 Kameran försvinner från L och bilder från området visas:

”-..för folk vill **hem.**”

Inslaget avslutas och nyhetsuppläsaren övergår till att presentera Regeringens presskonferens

Bilaga 4 – TV 4: Lottie Knutson

Nyhetsmorgon i TV 4 där en del ur Fritidsresors presskonferens från 2004-12-29 visas. Klockslag ej angivet.

Längd: Hela klippet är 11.25 min, presskonferensen börjar 02.48 och slutar 03.40.

Medverkande: Lottie Knutson m.fl. och press.

L: Lottie Knutson

P: Press

02.48 Bilder från presskonferens visas där L och andra kommer in samt förbereder presskonferens.

02.51 L står upp och inleder, klippet avbryts sedan av en reporterröst från TV 4:

”- Då börjar vi för frågor..*avbryts*.. om ni inte har någon väldigt specifik, vi kommer göra en turordning efteråt..”

03.03 L fortsätter och överröstas av TV 4 rösten:

”.. så alla får sina svar.”

03.04 L sitter ned och pratar mot P. Hon rör sig framåt i stolen mot P. Hon blinkar snabbt:

”- Det vi kan konstatera och är det oerhört allvarliga är: **Det här räcker inte.** Dom här evakueringsflygen som **vi** har en möjlighet att sätta in, som Fritidsresor har satt in. Dom sammanlagt åtta flygen. **Dom räcker inte.**”

03.15 Bilden förändras och kameran visar att L intervjuas själv. L blinkar och ser på reportern:

”- Människor är skadade. Dom har öppna sår..”

03.17 L fortsätter, blinkar och nickar med huvudet. Hon ser på reportern:

”- Det är 30 grader varmt, ingen luftkonditionering.. *skakar på huvudet* ..Det börjar infekteras i såren och vi är oroliga för att **ytterligare** många hundra riskerar att dö om dom inte får vård och hemtransport.”

03.27 Kameran återgår till presskonferensen och L pratar fort:

”-...Där har vi lämnat information till dom svenska myndigheterna och vi hoppas och ber att man så **fort som möjligt** sätter in extra resurser för **ambulansflyg** och tar hem dessa svenskar.”

03.40 Bilder visas sen på de drabbade områdena.

Inslaget övergår till intervju med L som samtidigt fått sett klippen i efterhand 2009.